

ŽMOGAUS TEISĖS POLITINĖJE KOMUNIKACIJOJE

2020 m. LR Seimo rinkimai

MEDIA4
CHANGE

Tyrimą inicijavo organizacija [Media4change](#) – judėjimas už aukščiausius standartus žurnalistikoje

Tyrimui vadovavo Simona Burbulytė

Ataskaitą ruošė Simona Burbulytė ir Aušra Januškevičiūtė, redagavo Giedrė Skairytė

Duomenis rinko savanoriai:

Austėja Šataitė

Greta Michalkevičiūtė

Jovita Kirlytė

Karina Bernadickaitė

Lukas Juozapaitis

Miglė Girdauskaitė

Rugilė Zmitrevičiūtė

Svajūnas Prasauskas

Ugnė Budriūnaitė

Vilius Mickūnas

Turinys

Įvadas	2
Tyrimo metodologija	3
Tyrimo rezultatų analizė	4
1. Bendroji informacija ir statistika	4
2. Tyrimo analizė pagal kategorijas	8
2.1 Socialinės ir socioekonominės problemos	8
2.2 Rasiškumas	11
2.3 Seksualinė orientacija	11
2.4 Religija	14
2.5 Psichikos sveikata	16
2.6 Tautinės bendrijos ir kitos tautybės	19
2.7 Priklausomybės	23
2.8 Migracija	25
Išvados	29

Ivadas

Politinė komunikacija gali būti apibrėžiama kaip procesas, kurio metu politikai pasitelkę įvairias žiniasklaidos priemones komunikuoja su visuomene. Tokios komunikacijos tikslai gali būti įvairūs: siekis informuoti visuomenę apie nuveiktus ir planuojamus nuveikti darbus, pakelti reputaciją, pritraukti didesnį skaičių rinkėjų, formuoti bendrąją nuomonę vienu ar kitu klausimu, pelnyti žmonių pasitikėjimą. Galima teigti, jog tinkamai įgalinus, komunikacija gali būti puiki priemonė paveikti rinkėjus. Pasirinkti sklaidos kanalai dažniausiai priklauso nuo norimos pasiekti auditorijos. Atitinkamai tai gali būti regioninė žiniasklaida, nacionaliniai leidiniai, radijas, televizija, socialiniai tinklai „Facebook, Instagram, Tik Tok“. 2020 m. LR Seimo rinkimų kampanijos metu buvo vykdoma aktyvi komunikacija įvairiais su valstybės valdymu susijusiais klausimais, o nuo jų neatsiejama buvo ir žmogaus teisių sritis. Įvairios socialinės, ekonominės, kultūrinės priežastys lemia tai, jog dalis visuomenės narių yra labiau pažeidžiami arba atsiduria užribyje. Ši problema daugialypė, nes žmogaus teisės apima platų kasdienio gyvenimo kontekstą. Situaciją apžvelgiant teisiniu požiūriu priimami tarptautiniai ir nacionaliniai dokumentai, ginantys atskirų socialinių grupių interesus. Galima matyti teigiamus pokyčius, tačiau egzistuojančios nuostatos yra giliai įsišaknijusios, todėl problemos mūsų visuomenėje vis dar egzistuoja.

Sprendžiant apie žmogaus teisių padėtį konkrečioje šalyje, būtina matyti ją supantį kontekstą. Pagal prof. R. Inglehart postmaterializmo teoriją, gerėjant valstybės ekonominei padėčiai ir užtikrinant žmonių bazinių poreikių patenkinimą, visuomenė patiria vertybinį pokytį ir natūraliai persiorientuoja iš materialistinės (kai daugiausiai reikšmės teikiama išgyvenimui, materialiniam gerbūviui) į labiau postmaterialistinę – saviraišką, ekologiją, mažumų apsaugą bei kitas žmogaus teises ir laisves branginančią visuomenę. Kaip žinoma, ekonominė padėtis priklauso nuo daugybės veiksnių, todėl tai, apie kokio tipo vertybes daugiausiai kalbama viešojoje erdvėje, atspindi itin platų konkrečios valstybės socialinį, kultūrinį, istorinį ir ekonominį kontekstą.

Neretai politinėje komunikacijoje teisiniai dokumentai, partijų programos lieka užnugaryje, o viešojoje erdvėje pasireiškia tikrosios politikų nuostatos. Apie partijų programose deklaruojamų nuostatų ir politikų pasisakymų (ne)nuoseklumą išsamiau paskaityti galima šiame [tyrime](#). Be to, jame taip pat išskiriama, kokios žmogaus teisių problemos yra aktualiausios konkrečioms partijoms, kokie yra planuojami sprendimo būdai, bei kokia tvarka partijos viduje yra dėliojami prioritetai, o kam dėmesio apskritai neskiriama. Šioje ataskaitoje pristatomos bendresnio pobūdžio išvados apie komunikacijos žmogaus teisių tema Lietuvoje tendencijas.

Tyrimo metodologija

Tyrimo tikslas: nustatyti koks žmogaus teisių diskursas vyrauja politinėje komunikacijoje prieš 2020 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimus.

Tyrimo metu analizuojami liepos 1 – spalio 23 dienų duomenys. Laikotarpio pradžia pasirinkta atsižvelgiant į padidėjusį pasisakymų skaičių lyginant su 2020 m. birželio mėnesiu. 2020 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose kandidatavo 17 partijų ir 23 nepriklausomi kandidatai. Duomenys renkami apie kiekvieną politiką, pasisakiusį žmogaus teisių klausimais analizuojamu laikotarpiu.

Tyrimui įgyvendinti pasirinktas monitoringo metodas. Ši perspektyva leido analizuoti tiek kiekybinius duomenis, tiek kokybinę informaciją. Tyrimo metu stebimi Lietuvos internetinės žiniasklaidos portalai, nacionaliniai ir regioniniai leidiniai, naujienų agentūros, socialinis tinklas „Facebook“ bei televizijos ir radijo žinių laidos.* Socialiniame tinkle „Facebook“ buvo stebimi partijų, partijų pirmininkų ir nepriklausomų kandidatų puslapiai bei asmeniniai profiliai. Duomenys renkami naudojantis „Mediaskopo“ sistema, kuri automatiškai fiksuoja žiniasklaidoje pasirodžiusius politikų pasisakymus pagal iš anksto numatytus raktažodžius. Informacija buvo renkama apie devynias kategorijas: tautines bendrijas, kitas tautybes, religiją, psichikos sveikatą, socialines ir socioekonominės problemas, seksualinę orientaciją, migraciją, rasiškumą, priklausomybes. Buvo naudojamos devynios skirtingos kodų lentelės surinktiems duomenims susisteminti. Galima pastebėti, jog *Tautinių bendrijų ir Kitų tautybių* kategorijos tarpusavyje yra panašios, tačiau tyrimo rėmuose nagrinėjamos atskirai. Platesniam tyrimo kontekstui užtikrinti tradicinių tautinių bendrijų kategoriją nuspręsta padalinti į dvi dalis. Pirmoji kategorija – tautinės bendrijos. Į ją įeina gausiausiai Lietuvoje gyvenančios bendrijos (lenkai, rusai, žydai ir kt.). Antroji kategorija – kitos tautybės, kurios sudaro vos keletą procentų nuo bendrojo tradicinių tautinių bendrijų skaičiaus (amerikiečiai, turkai, kinai, indai ir kt.). Tekstinė informacija buvo nagrinėjama naudojantis kokybinių duomenų analizės programa MAXQDA. Iš surinktos informacijos išryškintos pagrindinės temos, problemos, nustatomi jų tarpusavio ryšiai.

Vieni iš svarbiausių dalykų fiksuoti tyrimo metu buvo pasisakymų kontekstas bei stereotipai. Šioje analizėje teigiamu kontekstu laikytini tie politikų pasisakymai, kuriuose kalbama apie šventes, pergales, pasiekimus, laimėjimus, įveiktus sunkumus, kuriuose dalijamasi geraisiais pavyzdžiais. Neigiamo konteksto pasisakymai yra apie kriminalinius įvykius, konfliktus, nelaimės, stichines tragedijas, primenant istorinius konfliktus ir nusikaltimus, kuriuose neigiami reiškiniai yra siejami su publikacijose analizuojamomis grupėmis. Neutraliais laikomi pasisakymai, kuriuose išlaikoma nuomonių pusiausvyra, aptariami faktai, tyrimai. Stereotipai vertinami atsižvelgiant į tai, ar pasisakymas skatina ar laužo stereotipus apie kalbamą grupę.

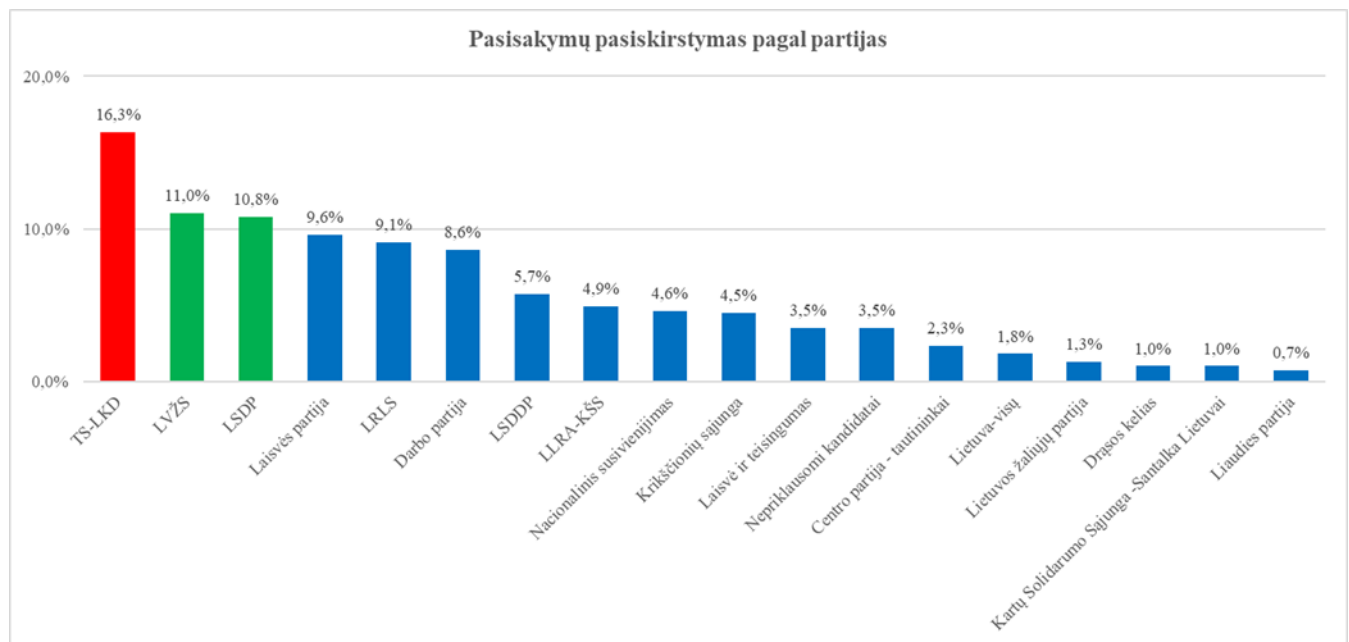
Ataskaitoje pateikiama statistinė tyrimo informacija ir kokybinė politikų pasisakymų analizė pagal skirtingas kategorijas, pabaigoje suformuojamos visą tyrimą apibendrinančios išvados.

Tyrimo rezultatų analizė

1. Bendroji informacija ir statistika

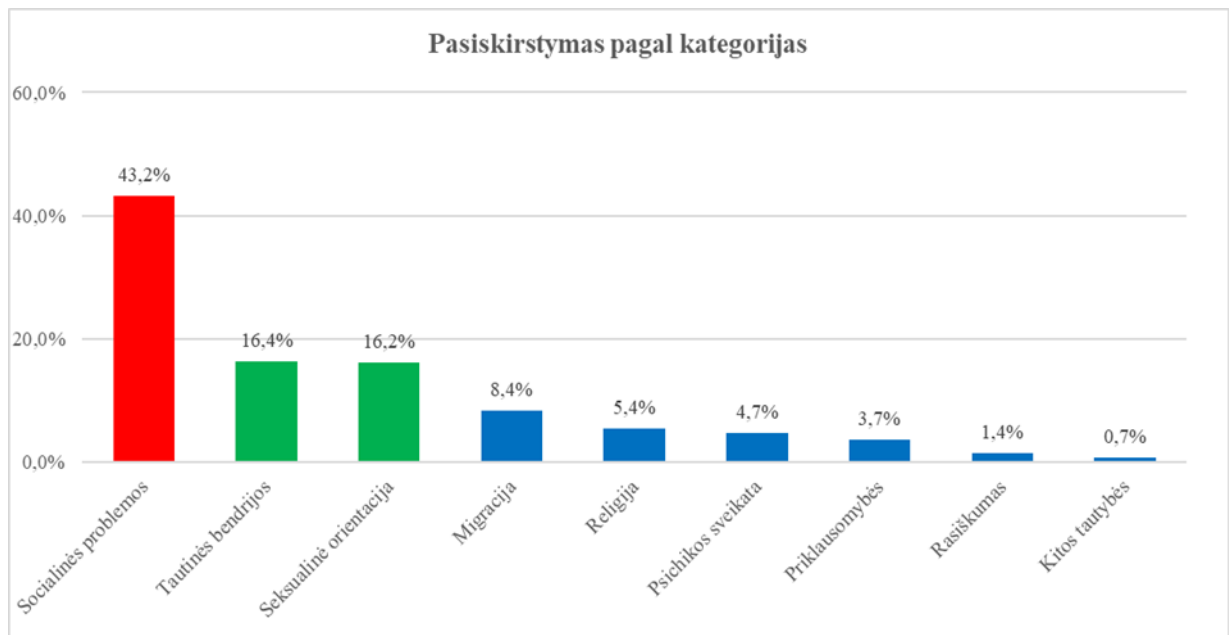
Liepos 1 – spalio 23 dienomis politikai žmogaus teisių klausimais pasisakė 920 kartų. Tyrimo metu buvo fiksuojama pasisakiusių politikų priklausymas valstybinėms institucijoms: Seimui, Vyriausybei, Europos Parlamentui, savivaldybių taryboms. 59,3 proc. nuo visų užfiksuotų pasisakiusių politikų priklauso vienai iš šių institucijų. Remiantis surinktais tyrimo duomenimis iš 920 pasisakymų, 354 priklauso dabartiniams Seimo nariams.

Surinktus duomenis analizuojant pagal žanrą pastebima, jog dominuoja politinė reklama (20,5 proc.), komentarai spaudoje (18,1 proc.), pranešimai spaudai (15 proc.) bei debatai (12,1 proc.). Mažiausiai pasisakymų užfiksuota regioninės reikšmės leidiniuose. Juose dažniausiai kalbinami vietos apygardos kandidatai arba spausdinama jų politinė reklama.

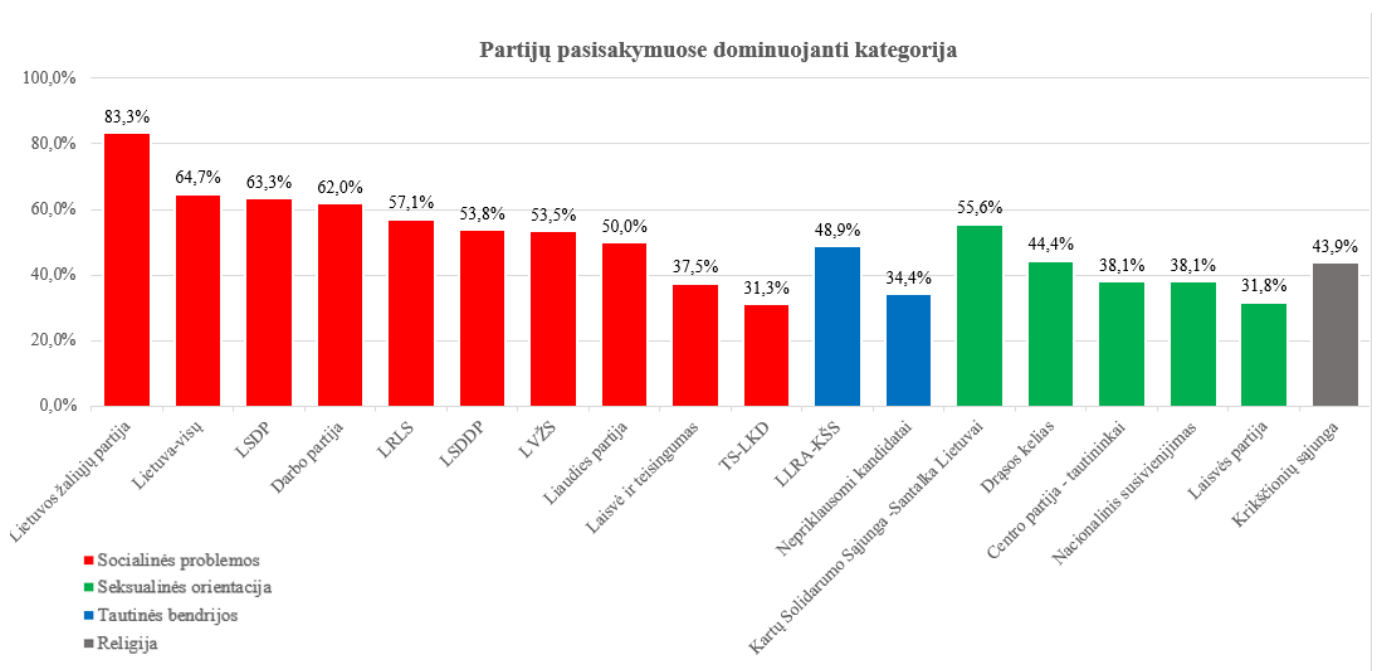

Nagrinėjamu laikotarpiu daugiausiai pasisakymų žmogaus teisių klausimais užfiksuota iš TS-LKD partijos narių (16,3 proc.), o mažiausiai pasisakė Liaudies partijos atstovai (0,7 proc.). Galima pastebėti bendrą tendenciją, jog mažiausiai rinkiminės kampanijos metu komunikuoja mažesnę populiarumą visuomenėje turinčios arba naujai susikūrusios partijos. Kaip išimtį galima paminėti Laisvės partiją, kuri susikūrė 2019 m. birželio mėnesį, tačiau pagal pasisakymų dažnumo statistiką iš septyniolikos partijų yra ketvirtoje vietoje. Šį procesą galima susieti su iškeltomis partijos vertybėmis ir komunikacijos strategija. Išskirtinai

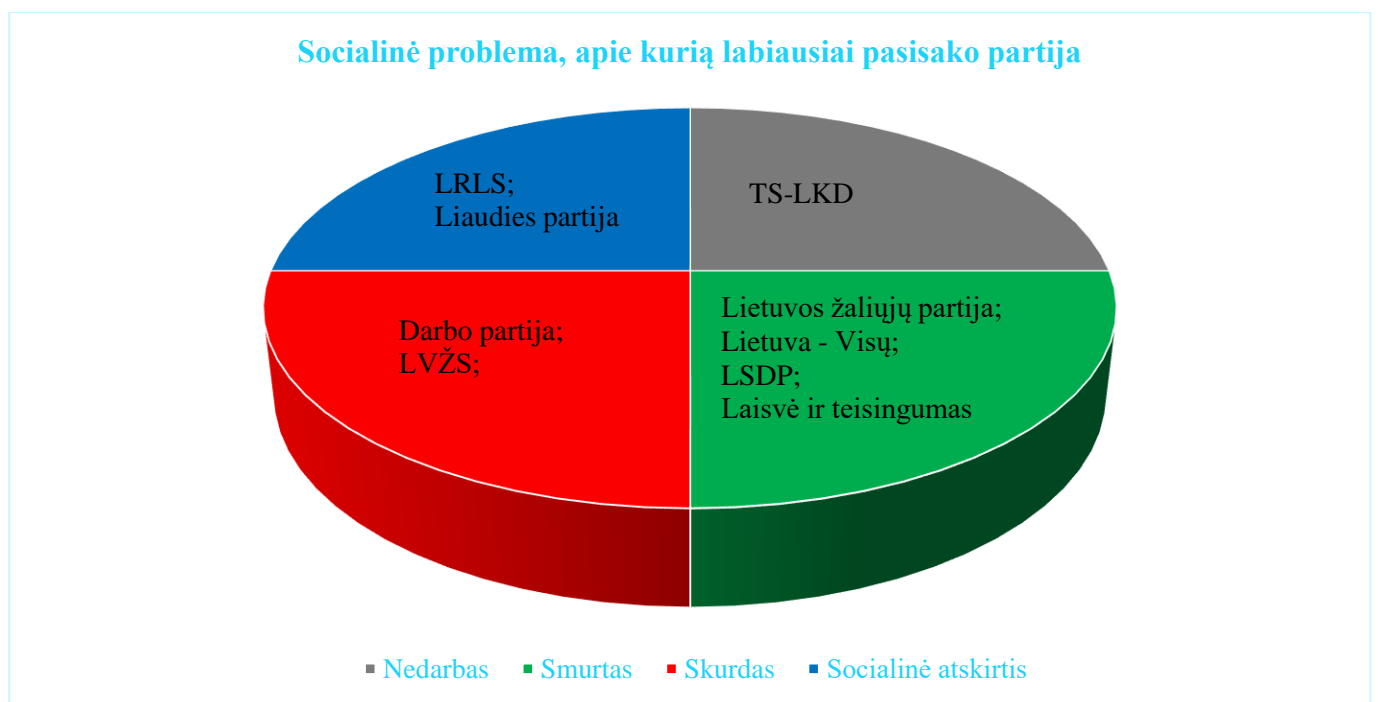
daug dėmesio skiriama seksualinės orientacijos ir priklausomybių temoms. Kandidatuodama į Lietuvos Respublikos Seimo rinkimus, partija šias sritis bei žmogaus teisių klausimus iškėlė kaip prioritetinius.

Duomenis analizuojant pagal tyrimo metu išskirtas kategorijas galima pastebėti, jog daugiausiai kalbama apie socialines ir socioekonominės problemas (43,2 proc.). Labiausiai šioje kategorijoje aktualizuojamos smurto, neįgaliųjų integracijos, skurdo, nedarbo problemos. Tautinių bendrijų klausimu aktyviausiai buvo kalbama rugpjūčio mėnesį. Tai susiję su įvykiais Baltarusijoje. Būtent apie baltarusių tautinę bendriją pasisakymų ir aptinkama daugiausiai. Galima teigti, jog staiga išaugęs ir greitai sumažėjęs pasisakymų skaičius parodo solidarumą bei momentines reakcijas į situaciją.

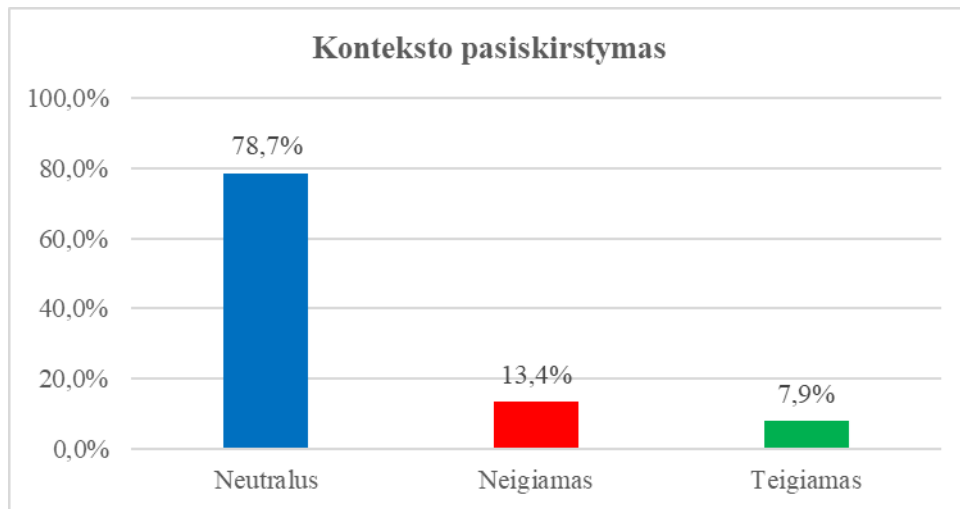

Kiekvienos analizuojamos partijos ir nepriklausomų kandidatų pasisakymuose išryškėja po vieną kategoriją apie kurią kalbama daugiausiai. Pateiktas grafikas parodo partijos pasisakymų procentą dominuojančioje kategorijoje. Socialinių ir socioekonominių problemų kategorijoje aktyviausiai pasisakė šios partijos: Lietuvos Žaliųjų partija, Lietuva – Visų, LSDP, Darbo partija, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis, Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga, Liaudies partija, Laisvė ir teisingumas, TS-LKD. Apie tautines bendrijas daugiausiai kalbėjo LLRA-KŠS bei nepriklausomi kandidatai. Seksualinės orientacijos: Kartu Solidarumo Sąjunga - Santalka Lietuvai, Drąsos kelias, Centro partija – tautininkai, Nacionalinis susivienijimas, Laisvės partija. Krikščionių sąjunga aktyviausiai pasisakė religijos klausimais.

Socialinių – socioekonominių problemų kategorijoje vyrauja įvairios skirtingos temos, tačiau partijos labiausiai akcentavo nedarbą, smurtą, skurdą ir socialinę atskirtį. LRLS, Liaudies partija dažniausiai aptarė socialinės atskirties temas. Darbo partija ir LVŽS aktyviausiai pasisakė skurdo klausimais. Lietuvos žaliųjų partija, Lietuva – Visų, LSDP, Laisvė ir teisingumas - nedarbo tema. TS-LKD aktyviausiai pasisakė smurto tema.

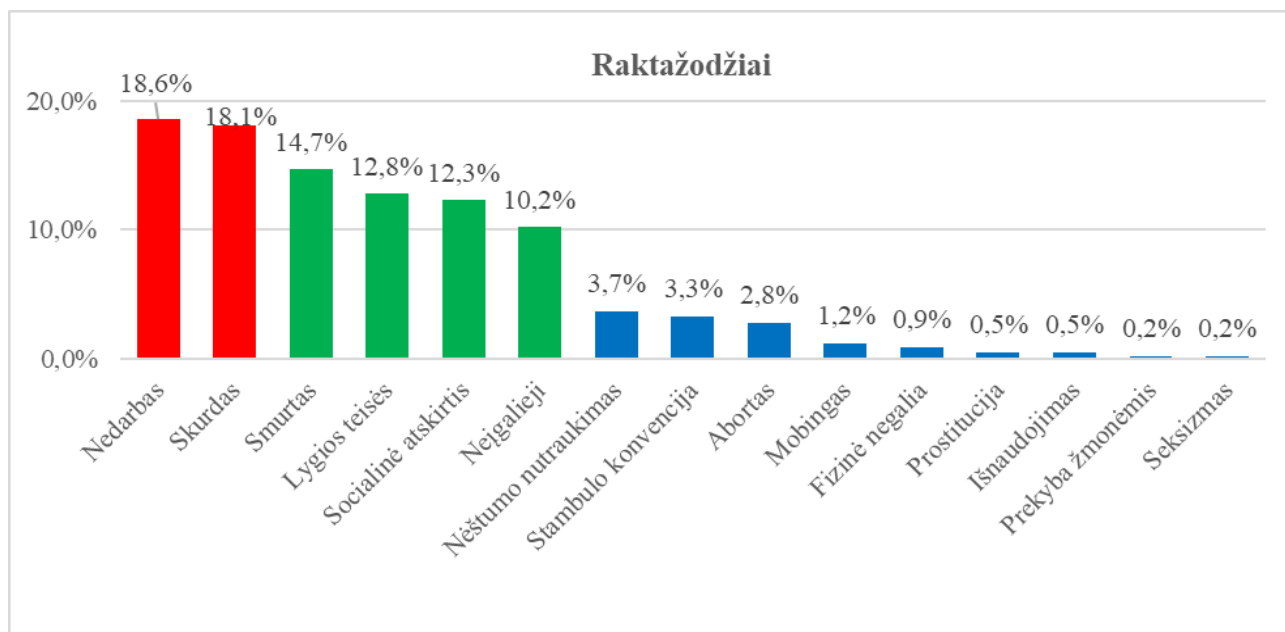

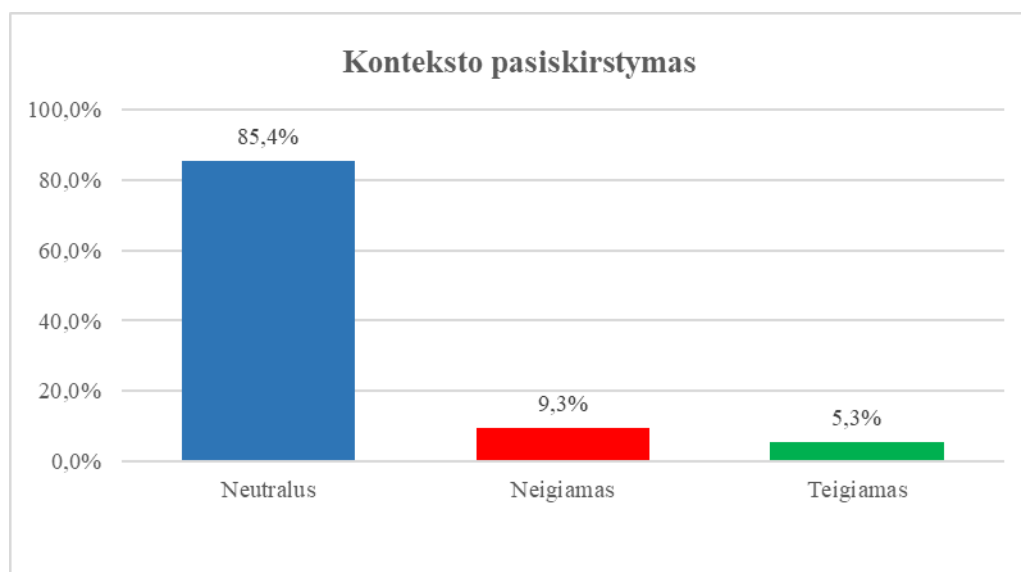
Analizuojant bendrą duomenų pasiskirstymą pagal kontekstą pastebima tendencija, jog didžioji dalis pasisakymų yra neutralūs – 78,7 proc. Juose dažniausiai išsakomi apibendrinamieji faktai. Tuo tarpu neigiamų pasisakymų aptikta 13,4 proc., o teigiamų – 7,9 proc. iš visų pasisakymų.

2. Tyrimo analizė pagal kategorijas

2.1 Socialinės ir socioekonominės problemos

Stebėti raktažodžiai: *skurdas, socialinė atskirtis, smurtas, lygios teisės, neįgalieji, fizinė negalia, prekyba žmonėmis, seksizmas, prostitucija, išnaudojimas, Stambulo konvencija, mobingas, abortas, nedarbas, nėštumo nutraukimas*. Iš visų užfiksuotų raktažodžių dominuoja nedarbas (18,6 proc.) ir skurdas (18,1 proc.). Šioje kategorijoje, lyginant su kitomis, fiksuota daugiausiai pasisakymų. To priežastimi galėtų būti tiek tai, jog ji apima gana platų spektrą problemų, kaip matoma iš raktažodžių sąrašo, tačiau taip pat būtų galima teigti ir tai, jog rinkimų metu aktualiausi Lietuvoje tebėra klausimai, susiję su materialine gerove, tai yra, ekonominės žmogaus teisės.

Kaip ir kitose kategorijose, pastebima, jog dominuojantis kalbėjimo būdas – neutralus (85,4 proc.) ir tik nedidelę dalį sudaro neigiamo (9,3 proc.) ir teigiamo (5,3 proc.) konteksto pasisakymai. Neigiamame kontekste buvo fiksuojami pasisakymai apie nėštumo kontroliavimą, Stambulo konvenciją ir seksualines mažumas, pavyzdžiui: „Gyvybė prasideda nuo jos pradėjimo ir reikia ją saugoti. Dabar iki 12 savaitės galima nutraukti nėštumą arba žudyti negimusį vaiką savo noru. Mes siūlysimė tai keisti, būtų išskirtiniai atvejai, jei tai buvo nusikalstama veika, kaip išžaginimas, arba gresia pavojus moters gyvybei, o kitais atvejais nutraukti nėštumo nebūtų galima. Tai normali praktika ir kitose valstybėse kaip Portugalija, Lenkija, Airija““ (V. Tomaševskis, LLRA-KŠS, 2020.07.08, tv3.lt); „Negali būti tik fragmentinio atstovavimo, nes samprata, pradedant nuo gyvybės, šeimos principų, turi būti nuosekliai atstovaujama. <...> Negali kalbėti apie žmogaus orumą, jeigu tu kalbi apie Stambulo konvenciją, kuri griaua tavo tapatybę iš esmės.“ (R. Dagys, Krikščionių sąjunga, 2020.08.05, delfi.lt). Teigiamo konteksto pasisakymuose vyrauja džiaugiamasis dėl 2016-2020 m. Seimo valdymo metais išaugusios žmonių gerovės, buvo pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, tiesa, šie pasisakymai priklauso valdančiosios partijos atstovams: „Per šį laikotarpį atsirado vaiko pinigai, vidutiniškai 133 eurai kilo senatvės pensijos, augo darbuotojų atlyginimai. Visa tai kėlė mūsų žmonių gerovę ir mažino skurdą: absoliutus skurdo lygis šalyje sumažėjo kone dvigubai, į Lietuva sugrįžta daugiau emigravusių žmonių, nei iš jos išvyksta.“ (G. Kindurys, LVŽS, 2020.09.12, Švenčionių kraštas).

Dėmesio centre atsidūrė nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties problemos. Apie jas daugiausiai buvo kalbama bendrai, tačiau neretai kartu buvo minimos ir socialinės grupės, kurios yra labiausiai pažeidžiamos skurdo – senjorai ir neįgalieji. Apie šias problemas kalbama neutraliai, ir nepaisant ideologinių skirtumų, visos partijos agitavo už didesnę visuomenės solidarumą ir pagalbą skurstantiems, svarstė galimybes labiau juos įgalinti ir įtraukti į darbo rinką: „Kalbėkime apie neįgaliuosius, vienišas mamas su vaikais. Žinoma, galima didinti išmokas, bet galima ir ieškoti būdų, kaip tie žmonės galėtų atrasti save darbinėje veikloje. Lietuvoje, palyginti su kitomis Europos valstybėmis, yra mažas procentas dirbančių neįgaliųjų. Galbūt vertėtų investuoti į tai, kad žmonės galėtų atsirasti darbo rinkoje, užsidirbti, jaustis visaverčiais visuomenės nariais, užuot vien galvojus, kaip čia padidinti išmokas?“ (I. Šimonytė, TS-LKD, 2020.10.22, delfi.lt). Nebuvo fiksuotas nei vienas pasisakymas, žeminantis ar kurstantis neapykantą ir stereotipus apie nepasiturinčius žmones.

Taip pat neretai buvo paliečiama smurto problema – dalyje pasisakymų buvo kalbama apie protestus Baltarusijoje ir prieš piliečius naudojamą smurtą, tačiau daugumoje buvo svarstomas smurtas artimoje aplinkoje, išskiriant moteris ir vaikus. Dažnai kartojosi motyvai, smurtą siejantis su skurdu ir alkoholizmu, taip pat buvo diskutuojama dėl Stambulo konvencijos ratifikavimo. Konvencijoje teigiama, jog esminė smurto priežastis – lyčių nelygybė, o efektyviausias būdas jį įveikti – įtvirtinti teisinį ir faktinį vyrų ir moterų lygiavertiškumą. Priešinimasis šiai konvencijai kyla dėl joje atskiriamų biologinės ir socialinės

lyties sampratų, priimant tai kaip grėsmę tradiciniams lyčių vaidmenims ir prievartinį privataus gyvenimo ideologizavimą (plačiau: <https://manoteises.lt/straipsnis/stambulo-konvencija-baimes-ir-kaip-yra-tiesu/>). Lietuvos viešojoje erdvėje išryškėjo stipri nuomonių poliarizacija – kol vienos partijos išreiškė tvirtą įsipareigojimą konvenciją priimti: „*Tai yra moters žlugdymas visose srityse. Dėsime visas pastangas, kad liberalams atėjus į valdžią konvencija būtų priimta ir Lietuvos moterų ir šeimų gyvenimas būtų lygesnis*“ (O. Omelytė, *Liberalų sąjūdis*, 2020.09.04, 15min.lt), kiti tam griežtai priešinosi: „*Trečia, būtina atmesti žmogaus prigimtį neigiančią ir vyrus moterimis laikyti įpareigojančią Stambulo konvenciją.*“ (V. Sinica, *Nacionalinis susivienijimas*, 2020.10.08, Savaitė).

Taip pat gana dažnai buvo minimos lygios teisės. Analizuojant politikų pasisakymus išryškėjo, jog kalbant apie lygias teises dažniausiai buvo referuojama į moteris ir neįgaliuosius. Buvo diskutuojami tokie klausimai, kaip moterų ir vyrų atlyginimų atotrūkis, moterų patiriama diskriminacija darbo rinkoje bei sudėtingas grįžimas į ją po motinystės atostogų, o kalbant apie neįgaliuosius – viešųjų erdvių nepritaikymas, nesudarytos palankios sąlygos visavertiškai dalyvauti visuomeniniame gyvenime.

Kalbėdami apie socialines problemas, skirtingų partijų nariai pasitelkia skirtingą retoriką: tradicinių partijų atstovai kalba itin neutraliai, įvardindami problemą ir pateikdami savo pasiūlymus, tuo tarpu tarp mažiau populiarių, kitaip vadinamų, antisisteminių partijų, buvo nevengiama pasitelkti aštrią retoriką, mėginant paveikti rinkėjų emocijas bei siūlant populistinius sprendimus: „*Visų pirma, reikia diferencijuoti mokesčius. Pirmas žingsnis padarytas, o antras žingsnis turi būti toks – kas uždirba minimalų atlyginimą, moka tik simbolinį 1 euro mokesťį. Tada į rankas gautų 608 eurus. Mes siūlome išeitį iš skurdo.*“ (V. Tomaševskis, *LLRA – KŠS*, 2020.08.22, lrt.lt); „*Dabar turčiai į valstybės biudžetą moka „ašaras“, nes mažai apmokestinami dividendai, juokingi turto, žemės mokesčiai. Nenuostabu, kad kai kurie besimaudantys piniguose tyčiojasi iš kelis šimtus eurų per mėnesį gaunančių žmonių, nors už jų sukurtą gera perka sraigtasparnius, kitus prabangos dalykus.*“ (G. Akelaitis, *Krikščionių sąjunga*, 2020.08.27, *Marijampolės miesto laikraštis*).

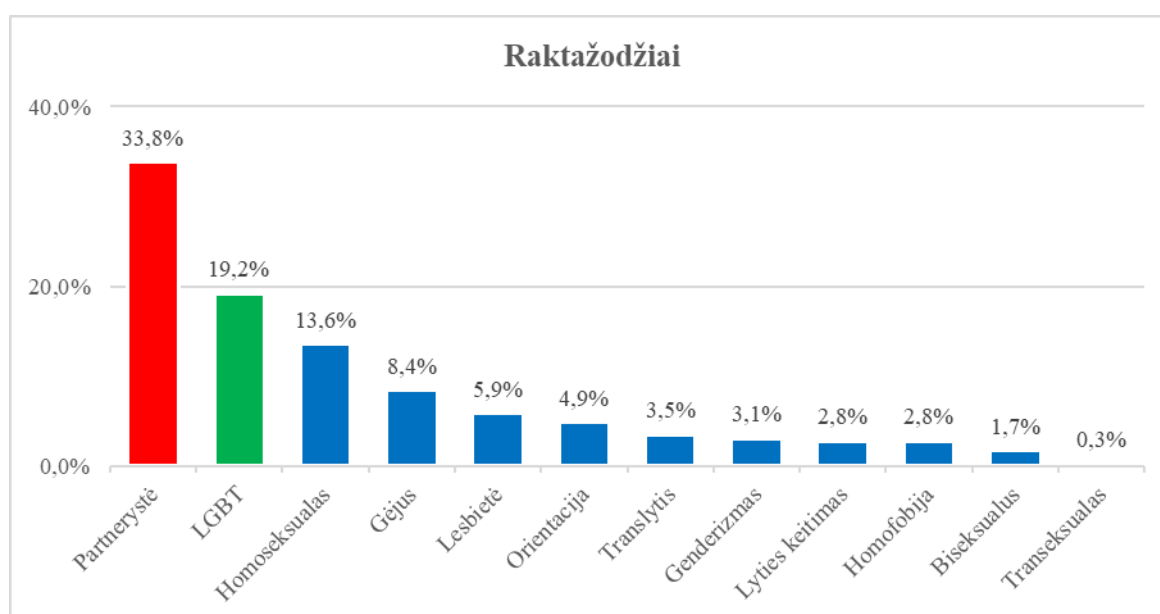
Mažiausiai minimi buvo prostitucijos, išnaudojimo, prekybos žmonėmis ir seksizmo raktažodžiai. Seksizmas iš dalies persidengia su lygių galimybių raktažodžiu, esančiu 4-oje vietoje pagal dažnumą. Vadinas, vyrauja nuostata, jog šios temos rūpi per mažai daliai rinkėjų, todėl potenciali nauda, įtraukiant jas į savo komunikaciją, būtų minimali.

2.2 Rasiškumas

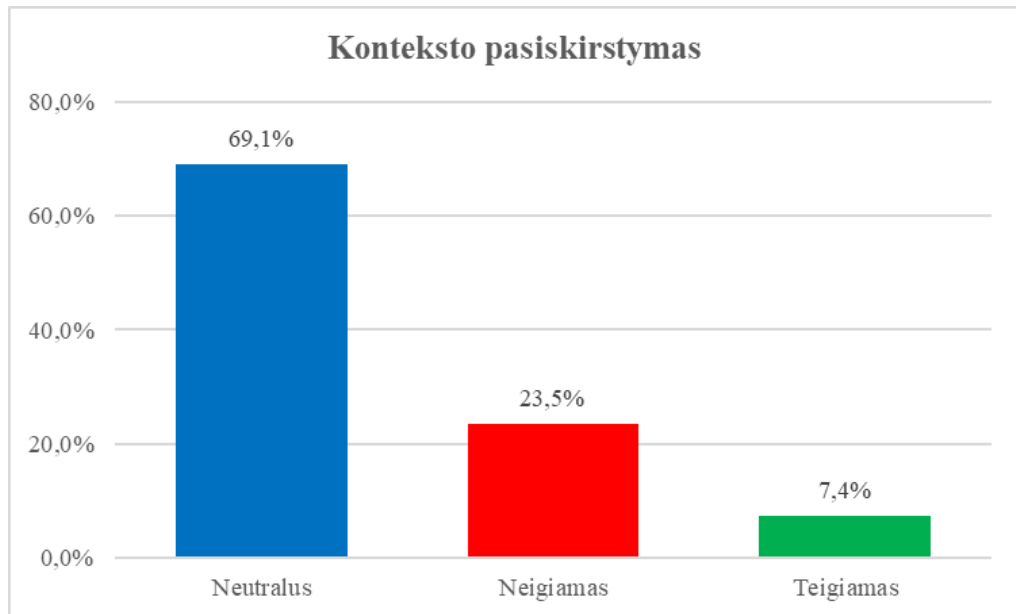
Šioje kategorijoje stebėti raktažodžiai: *afrikietis, arabas, azijatas, babajus, čurka, indėnas, juodaodis, negras, siauraakis, rasizmas*. Kategorijoje aptikta tik 13 pasisakymų. Dominuoja raktažodžiai „rasiškumas“ ir „juodaodis“.

Dauguma pasisakymų šioje kategorijoje buvo reflektuojantys neseniai vykusius *Black Lives Matter* protestus JAV ir Lietuvoje. Pasisakymų dažnio atžvilgiu panašiai pasiskirsto tiek neutralaus, tiek neigiamo konteksto pasisakymai, tačiau dėl mažo pasisakymų kiekio apie vyraujančias tendencijas nėra galima spręsti. Neigiamo konteksto pasisakymai buvo nukreipti ne tiesiogiai į pačias rasines mažumas, tačiau į politikorektiškumą, kritikuojant jį dėl žodžio laisvės suvaržymų: „*Liberalizmas vakarietiškame pasaulyje vis labiau įgyja kraštines ideologines išraiškas, kurios, mano manymu, įgauna liberalinį neofašistinį atspalvį, kai įsigali tik vienos visuomeninės grupės tiesa ir visi, nesutinkantys su jais, paverčiami antrarūšiais, nepilnaverčiais užribio žmonėmis. Šiandien JAV asmuo, išreiškęs nepritarimą pseudoantirasistiniam vajui šalyje, gali būti ištrintas iš socialinių tinklų, prarasti darbą ir ateitį.*“ (P. Urbšys, *nepriklausomas kandidatas, 2020.08.08, Mūsų respublika*) Kaip atvirai kurstantį neapykantą galima išskirti tik vieną pasisakymą, kuriame politikas, atsakinėdamas į klausimą apie Rusijos vykdomą politiką atsakė, jog „*<...> arabai ir musulmonai yra didžiausias pavojus pasauliui, o ne Rusija.*“ (R. Vyšniauskas, *Centro partija – tautininkai 2020.10.08, Dzūkų žinios*). Taigi, rasiškumo tema taip pat nėra itin aktuali lietuviškame kontekste, todėl dominuoja neutralus kalbėjimo tonas ir beveik neaptinkama tiesioginės neapykantos apraiškų.

2.3 Seksualinė orientacija

Seksualinės kategorijoje stebėti raktažodžiai: *biseksualas, gėjus, homoseksualas, lesbietė, LGBT, lyties keitimas, orientacija, translytis, transseksualas, genderizmas, partnerystė, homofobija*. Tyrimo metu daugiausiai kartų užfiksuoti partnerystės (33,8 proc.), LGBT (19,2 proc.) bei homoseksualas (13,6 proc.) raktažodžiai.

Analizuojamoje kategorijoje bene daugiausiai iš visų analizuotų grupių galima aptikti pasisakymų, kuriuose vyrauja neigiamas kontekstas (23,5 proc.). Išsakoma tiek asmeninėmis vertybėmis paremta nuomonė, tiek bendra partijų pozicija. Reiškiamas nepasitenkinimas ar neapykanta homoseksualių asmenų atžvilgiu. Dalyje pasisakymų tai išreiškiama netiesiogiai, tačiau naudojant metaforas, „*Šeima yra vyro ir moters santuoka. Visos kitos santuokos, partnerystės, jie gali vadintis kaip sau nori. Jeigu zaporožiečiui prikabinsi mercedeso ženklą, vis tiek jis nebus mercedesu. Tegul jis ir važiuoja savo keliu*“. (Z. Jedinskis, LLRA – KŠS, 2020.09.26, lrt.lt); „*Lietuvoje absoliučiai nėra žmogaus laisvės. Laisvės yra tikrai homoseksualistams, transvestitams, lesbietėms, o normaliems žmonėms negalima su valstybine vėliava mojuoti, pagerbti Škirpą*“. (A. G. Astrauskienė, Centro partija – tautininkai, 2020.09.22, LRT / LR Seimo rinkimų debatai).

Nagrinėjamoje kategorijoje vyrauja ryškus nuomonių susipriešinimas. Pasisakymai daugiausiai apima partnerystės bei LGBT politikos Lietuvoje klausimus. Partijas pagal pasisakymų turinį aiškiai galima suskirstyti į tris kategorijas. Pirmiausiai išreiškiantys palaikymą, pabrėžiantys lygiateisiškumą ir siekiantys aiškaus teisinio reguliavimo, kuris labiausiai susijęs su partneryste. „*Konkrečiai 2017 metais aš drauge su kolegomis buvau lyčiai neutralios partnerystės iniciatorė. Tikiu, kad mano 2017-ais teiktas Partnerystės įstatymas dabar jau tikrai sulauks palaikymo Seime, o oponentai nesistengs būti „šventesniais už Popiežių*“, – pažymėjo politikė.“ (V. Čmilytė-Nielsen, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis, 2020.08.17, 15min.lt) Apie konkrečius veiksmus partnerystės įstatymo įteisinimui aktyviausiai kalba Laisvės partijos

kandidatai. Įvardijama konkreti egzistuojanti problema ir numatomi artimiausi darbai jos sprendimui. Šiame kontekste yra kritikuojama Lietuvos teisinė sistema, kaip užkertanti kelią LGBT bendruomenės lygiateisiškumui. „*Aš savo rinkėjams esu visų pirmausia pažadėjęs per 100 dienų užregistruoti 3 teisės aktų projektus, kurie reikšmingai pagerintų LGBT bendruomenės asmenų padėtį Lietuvoje: tai yra partnerystė, asmens lytinės tapatybės pripažinimo įstatymas, kuris labai aktualus translyčiams asmenims, ir Lietuva yra <..> vienintelė, kurioje galioja labai liūdnai pagarsėjęs homoseksualumo propagandą draudžiantis įstatymas.*“ (T. V. Raskevičius, *Laisvės partija*, 2020.10.13, *delfi.lt*). Laisvės partija lyginant su kitomis pabrėžia ne tik partnerystės įstatymą, tačiau ir civilinės santuokos būtinybę. Partijos pasisakymuose pastebimas nuoseklumas. Pirmiausiai planuojama įteisinti partnerystės įstatymą, po to siekti civilinės santuokos. „*Sieksime Civilinio kodekso pakeitimų, kad būtų sureguliuoti tos pačios lyties ir skirtingų lyčių šeimos partnerystės santykiai. Ir inicijuosime Konstitucijos pataisą, leisiančią tos pačios lyties šeimoms sudaryti civilinę santuoką.*“ (I. Pakarklytė, *Laisvės partija*, 2020.09.08, *tv3.lt*).

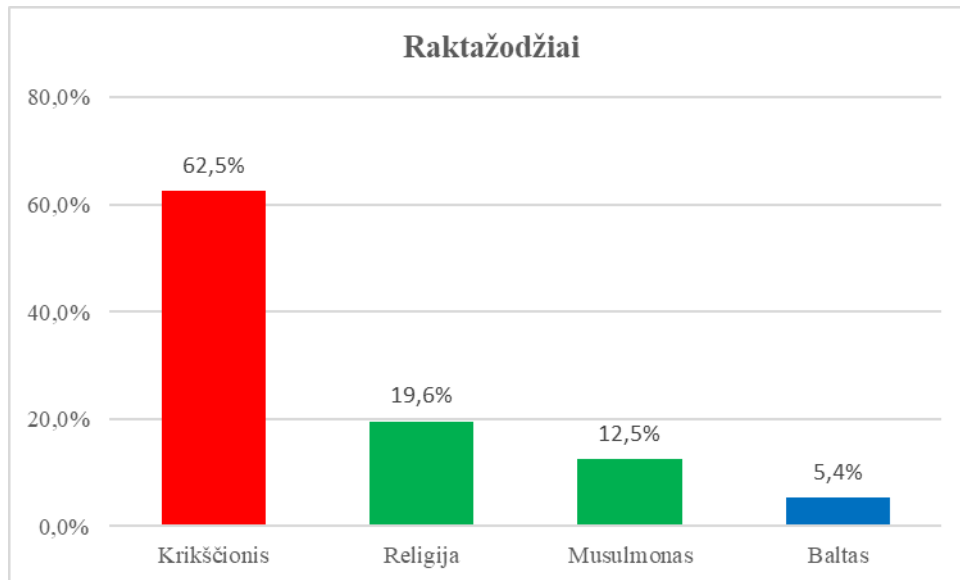
Antrojoje kategorijoje reikėtų išskirti partijas, kurios neišreiškia aiškios pozicijos arba laikosi neutraliai; taip pat nepritariančias vienos lyties asmenų santuokai, tačiau pasisakančias už teisinio mechanizmo parengimą, kuris reguliuotų ir palengvintų administracinius dalykus. Kaip pavyzdys TS-LKD partijoje nėra vieningos pozicijos. Išsiskiria nuomonės pačiame partijos viduje. „*Konservatorė I. Šimonytė priminė, kad buvo bandymų įteisinti partnerystę, bet kai kurie jų buvo prasilenkiantis su pagarba žmogui. Ji kalbėjo, kad ir šio klausimo nėra TS-LKD programoje, nes jis yra sudėtingas ir partija vieningos nuomonės neturi.* „*Yra tikrai bendruomenėje (partijoje – LRT.lt) pakankamai žmonių, kuriems toks sprendimas yra nepriimtinas dėl moralinių įsitikinimų.*“ (I. Šimonytė, *TS-LKD*, 2020.09.09, *Lrt.lt*).

Kita partijų dalis pabrėžia, jog teisinio mechanizmo parengimas yra svarbus ir būtinas, tačiau nepritaria santuokos tarp vienalyčių asmenų įteisinimui. *Esu už tradicinę šeimą, bet manau, kad reikia įteisinti patį partnerystės reglamentavimą. Ir čia net ne vienos lyties problema, nes daug porų gyvena nesusituokusios. Partnerystės įstatymą tikrai reikia sutvarkyti.*“ (L. Girskienė, *LVŽS*, 2020.10.22, *Atviraklaipeda.lt*).

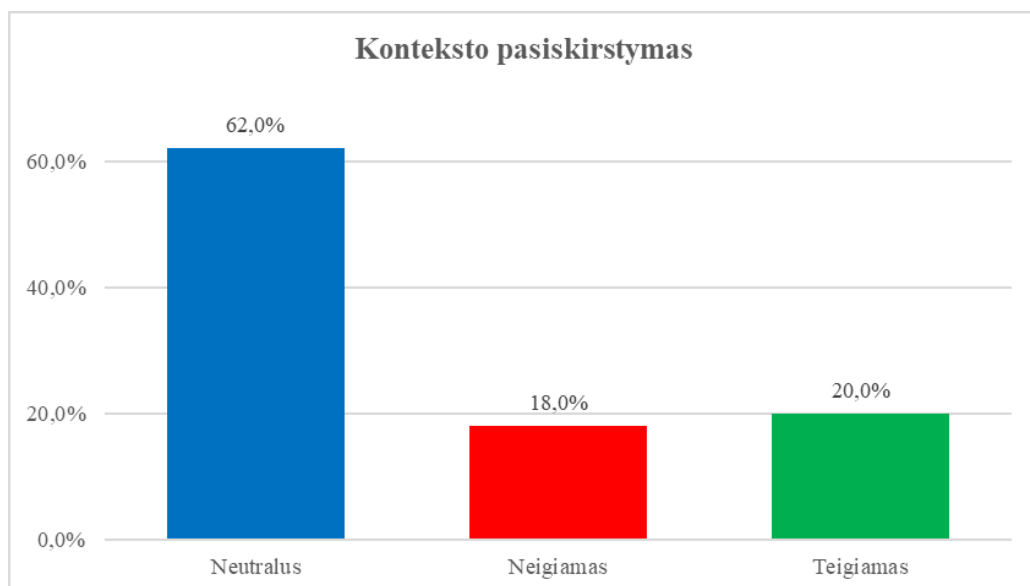
Trečiąją kategoriją partijų galima įvardinti kaip negatyviai pasisakančią seksualinės orientacijos ir partnerystės klausimais. Šios partijos savo komunikacijoje remia tradicinės šeimos institutą – jų politika stiprina ir teikia paramą tik heteroseksualioms šeimoms. Neretai remiamasi krikščioniškomis vertybėmis. „*Yra paprastas faktas – patinka ar ne – bet yra vyrai ir yra moterys. Ir prigimtinė šeima visada suvokiama kaip vyro ir moters ryšys, atliekantis aiškiai apibrėžtą funkciją – užtikrinti žmonių reprodukciją.*“ (V. Radžvilas, *Nacionalinis susivienijimas*, 2020.09.20, *ELTA*); „*Už krikščioniškąsias vertybes, už tradicinės šeimos vertybes, už socialinį teisingumą, už sąžiningą politiką*“ (V. Tomaševskis, *LLRA – KŠS*, 2020.08.09, *bns.lt*). Čia būtų galima priskirti ir nepriklausomą kandidatą P. Gražulį. Jo pažiūros LGBT bendruomenės klausimu nesikeičia – politikas ir toliau aktyviai pasisako prieš LGBT bendruomenę bei transliuoja neigiamo pobūdžio turinį. „*Remsiu šeimos politiką, kovosiu prieš liberalbolševikinę LGBT ideologiją.*“

Neleisiu homoseksualioms poroms tuoktis ar įsivaikinti vaiky, drausiu mokyklose skleisti antitautiškas, destruktivias LGBT pažiūras.“ (P. Gražulis, Nepriklausomas kandidatas, 2020.08.12, Gargzdai.lt).

2.4 Religija

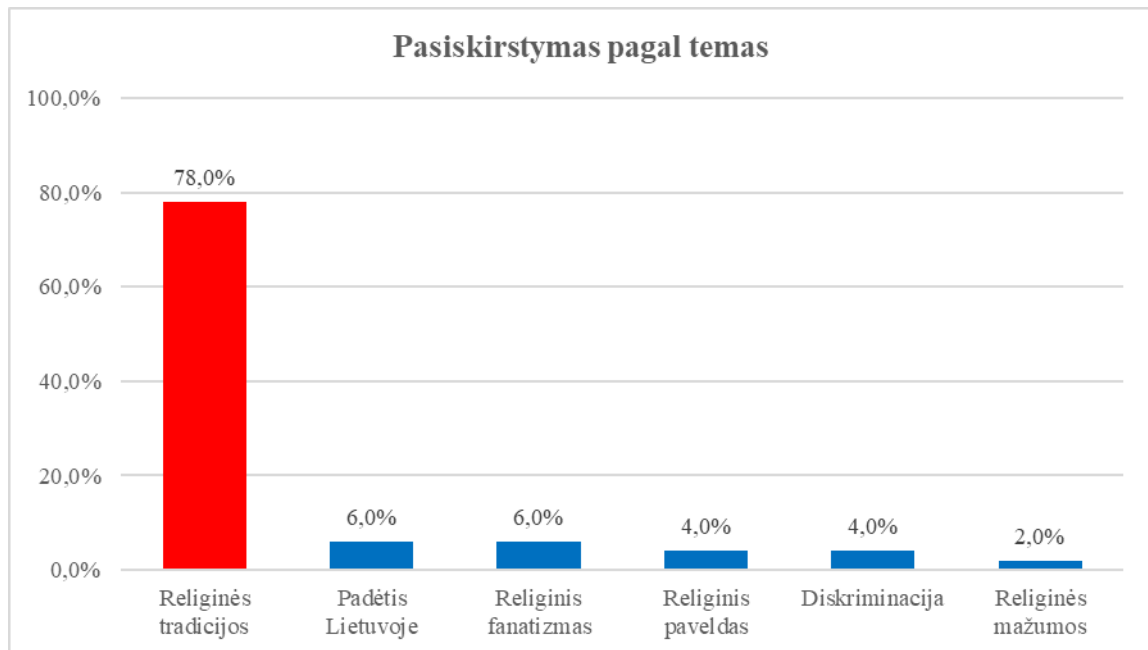

Religijos kategorijoje stebėti raktažodžiai: *baltas, budistas, induistas, islamistas, išrinktoji tauta, Jehovos liudytojas, judaizmas, krikščionis, krišnaitas, musulmonas, ortodoksas, religija, scientologija, sekta, sentikis, sionistas, stačiatikis, tikėjimas, islamofobija*. Iš visų užfiksuotų raktažodžių religijos kategorijoje galima pastebėti, jog dominuoja krikščionis (62,5 proc.) ir religija (19,6 proc.). Raktažodžiai *budistas, induistas, islamistas, išrinktoji tauta, Jehovos liudytojas, judaizmas, krišnaitas, ortodoksas, scientologija, sekta, sentikis, sionistas, stačiatikis, tikėjimas, islamofobija* užfiksuoti nebuvo.

Konteksto pasiskirstymas yra labai panašus į visų kitų analizuotų kategorijų. Dažniausiai pasitaikantis yra neutralus kalbėjimo tonas – 62 proc. Neigiamame kontekste dominuoja pasisakymai, kritikuojantys kitoki požiūrį, negu paremtą krikščioniškomis vertybėmis. „Iš esmės tai reikštų tautinės valstybės laidotuves ir tapsmą kitas religijas išpažįstančia valstybe (musulmoniška? Ar „BLM“?).“ (A. Bartusevičius, Lietuvos liaudies partija, 2020.08.03, laisvaslaikrastis.lt).

Pasisakymuose daugiausiai kalbama apie religines tradicijas akcentuojant krikščioniškąsias vertybes. Visgi galima teigti, jog dėmesio centre atsidūrė susipriešinimas tarp partijų dėl kritikos oponentams remiantis krikščioniškomis vertybėmis. Iškilė nuomonė, jog religija neturėtų tapti politiniu įrankiu ir daryti įtaką rinkimų rezultatams. Šios nuomonės labiau laikosi liberaliosios partijos, kurių programos nesiremia krikščioniškomis vertybėmis. „Šiuose rinkimuose nuolat pasikartojantis mėginimas manipuliuoti krikščioniškomis vertybėmis ypač rėžia akį, ausį ir širdį. Juk tai nėra nekaltas, siaurais įsitikinimais grįstas politikavimas. Įžvelgiu nuožmų ir, sakyčiau, makiavelišką valdžios siekimą manipuliuojant tikinčiųjų jausmais“ (G. Jaunius, Laisvės partija, 2020.10.07, 15min.lt).

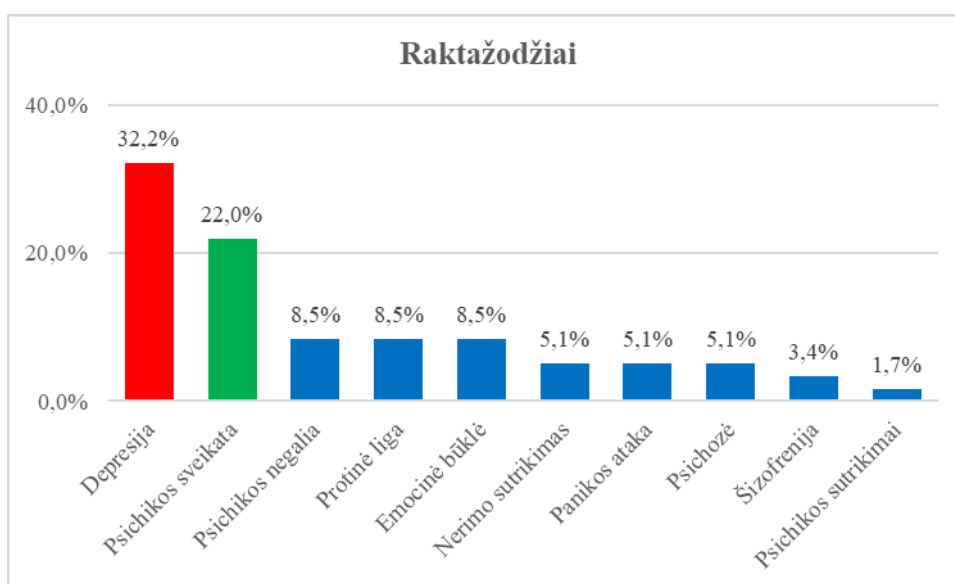
„Aš tik manau, kad nereikia religinėmis pažiūromis grįsti politinių sprendimų ir politikai turėtų kažkaip susiturėti, jeigu jie yra aršiai tikintys ir suprasti, kad galbūt yra kitokių žmonių.“ (A. Armonaitė, Laisvės partija, 2020.08.02, 15min.lt).

Tuo tarpu krikščioniškų vertybių pagrindu veikiančios partijos aktyviai pasisako kritikuojant liberalizmą. Į šią politinę jėgą žiūrima kaip į darančią neigiamą įtaką valstybės valdymui. Šiuo klausimu TS-LKD taip pat sulaukia kritiškos nuomonės, nes, pasak oponentų, partijos pavadinimas neatspindi deklaruojamų vertybių. Didžiausias susipriešinimas kyla dėl partnerystės klausimo.

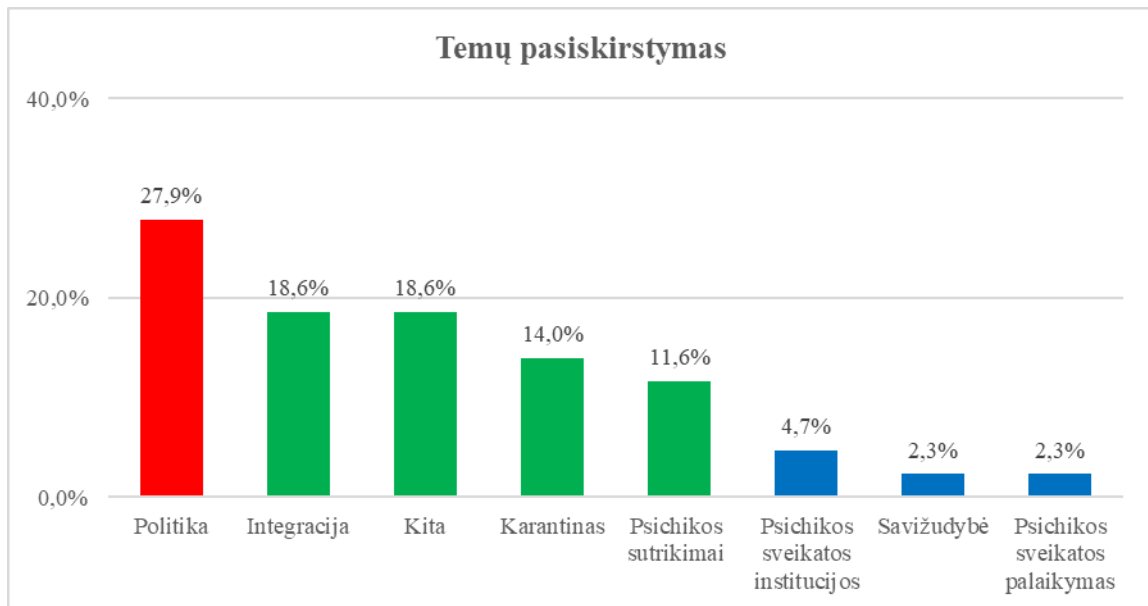
„Krikščionių sąjungos pirmininkas Rimantas Jonas Dagys teigia, kad Lietuva taps visapusiškai stipria valstybe tik tada, kuomet Lietuvos politinės jėgos pradės atstovauti šalies krikščioniškosioms vertybėms. Pasak jo, šiuo metu ES bei Lietuvoje vyraujanti liberali demokratija yra propagandinė klišė“. (R. J. Dagys, Krikščionių sąjunga, 2020.08.05, ELTA); "Mes neturime didelio noro dirbti su G. Landsbergiu. Jie tokią veidmainišką politiką veda, lyg tai krikščionys demokratai yra partijos pavadinime, bet jie nieko nedaro ta linkme. Dar daugiau - Landsbergis jaunas pasisako už partnerystės santuokas, tai yra kažkokia nesąmonė, kalba kaip liberalas.“ (V. Tomaševskis, LVŽS, 2020.08.25, delfi.lt)

Pastebima bendra tendencija, jog krikščioniškas vertybes propaguojančios partijos kritiškai pasisako prieš liberalesnes. Tyrimo metu išaiškėjo, jog apie religiją nėra daug kalbama plačiuoju kontekstu. Daugiausiai pasisakymai nukreipti į partijas ir jų kritiką.

2.5 Psichikos sveikata

Psichikos sveikatos kategorijoje stebėti raktažodžiai: *bipolinis sutrikimas, depresija, nerimo sutrikimas, panikos ataka, psichikos negalia, psichikos sveikata, psichozė, šizofrenija, psichas, psichikos ligonis, psichikos problemos, psichikos sutrikimai, emocinė būklė, psichiškai nesveikas*. Iš visų užfiksuotų raktažodžių psichikos sveikatos kategorijoje galima pastebėti, jog dominuoja depresija (32,2 proc.) ir psichikos sveikata (22,0 proc.). Raktažodžiai bipolinis sutrikimas, psichas, psichikos ligonis, psichikos problemos, psichiškai nesveikas užfiksuoti nebuvo. Nors depresija yra vienas iš daugiausiai užfiksuotų raktažodžių analizuojamoje kategorijoje, tačiau apie ją kalbama tik bendrajame kontekste, šalia kitų psichikos sveikatos sutrikimų.

Daugiausiai pasisakymų šioje kategorijoje skiriama psichikos sveikatos politikai Lietuvoje aptarti. Pirmiausiai pabrėžiamas faktas, jog nors šiuo metu ir yra skiriamas tiesioginis finansavimas, tačiau jis nėra pakankamas ir reikalingi pokyčiai. Pabrėžiama, jog pokyčiai gali būti pasiekiami tik tarpusavyje apjungiant sveikatos, ekonomikos, socialinius ir kitus aspektus, kurie konkrečiai susiję su psichikos sveikata bei gydymu. „*Mano nuomone, psichikos sveikata turėtų būti pagrindinis prioritetas. Būtina didinti finansavimą būtent šiai sričiai, nes ji, nepaisant labai blogų rodiklių šalies mastu nuo vaikų iki suaugusiųjų, iki šiol investicijų prasme laikyta antraeile, mažiau svarbia. Psichikos sveikatai gerinti turi būti pasitelkiamos ne tik kokybiškesnės ir labiau prieinamos gydymo paslaugos, bet ir kitos kompleksinės priemonės socialinėse ir ekonomikos srityse*“ (M. Danielė, Laisvės partija, 2020.08.20, Lietuvos sveikata). Nagrinėjamoje kategorijoje išryškėja ir nepasitenkinimas netolygiu finansavimo paskirstymu: „*Lietuvoje psichikos sveikatos paslaugos yra teikiamos ambulatoriškai bei stacionare. Šių paslaugų teikimui gaunamas finansavimas iš valstybės biudžeto. Problema ta, kad šalyje daug metų buvo kuriama psichikos sveikatos priežiūra, kuri nepasiteisino, nes vis dar stacionarai „suvalgo“ didesnę dalį pinigų nei ambulatorinė pagalba. Taigi svarbu sureguliuoti tinkamus ambulatorinės psichikos sveikatos pagalbos įkainius.*“ (L. Slušnys, 2020.08.06, l.sveikata.lt).

Išreiškiama kritika ir vyraujantiems gydymo metodams. Pabrėžiami sisteminiai trūkumai bei kompleksinių paslaugų būtinybė. I. Pakarklytė pateikia kritiką pasitelkdama sovietmečio analogą. Iš kandidatės pasisakymo galima suprasti, jog siūloma iš esmės keisti psichikos sveikatos priežiūros paslaugų tinklą, jį modernizuojant. „*Didelį dėmesį skiriame psichikos sveikatai. Šiandien ji dar likusi sovietmetyje - vyrauja medikamentiniai gydymo metodai. Reikėtų pasitelkti šiuolaikiškesnes priemones, o ne kraštutines*“ (I. Pakarklytė, Laisvės partija, 2020.07.16, Lietuvos sveikata).

Kitas svarbus aspektas, kurį išskiria politikai, yra mažųjų ir didžiųjų Lietuvos miestų ir miestelių skirtumai psichikos sveikatos klausimais, pabrėžiant atskirtį tarp miestų. Kaip problema išskiriama vis dar vyraujanti stigma, specialistų trūkumas, per mažas bendruomenę įtraukiančių projektų skaičius, nedidelis finansavimas, o dalis paslaugų atokesnėse vietovėse apskritai nėra teikiamos. „*Nors didžiuosiuose miestuose situacija nėra prasta, naudojimosi psichinės sveikatos paslaugomis stigma dar itin stipri rajonuose. Sakyčiau, kad būtent rajonų situacijai spręsti reikia daugiau valstybės paramos, psichinių kompetencijų projekto nepakanka. Švietėjiškų projektų, susietų su mažesnių miestų bendruomenėmis, turi būti daugiau. Psichologai psichoterapeutai galėtų vykti į bendruomenes su paskaitomis, diskusijomis.*“ (A. Kaluginas, 2020.08.06, Lsveikata.lt).

„*Antras dalykas – Lietuvos periferija ir specialistų trūkumas. Psichikos sveikatos centruose turi būti teikiamos įvairiapusės ir prieinamos paslaugos, turi būti pakankamai psichologų, psichoterapeutų, vaikų psichiatrų, kurių itin trūksta*“ (M. Lopaitis, Laisvės partija, LSDP, 2020.08.06, Lsveikata.lt).

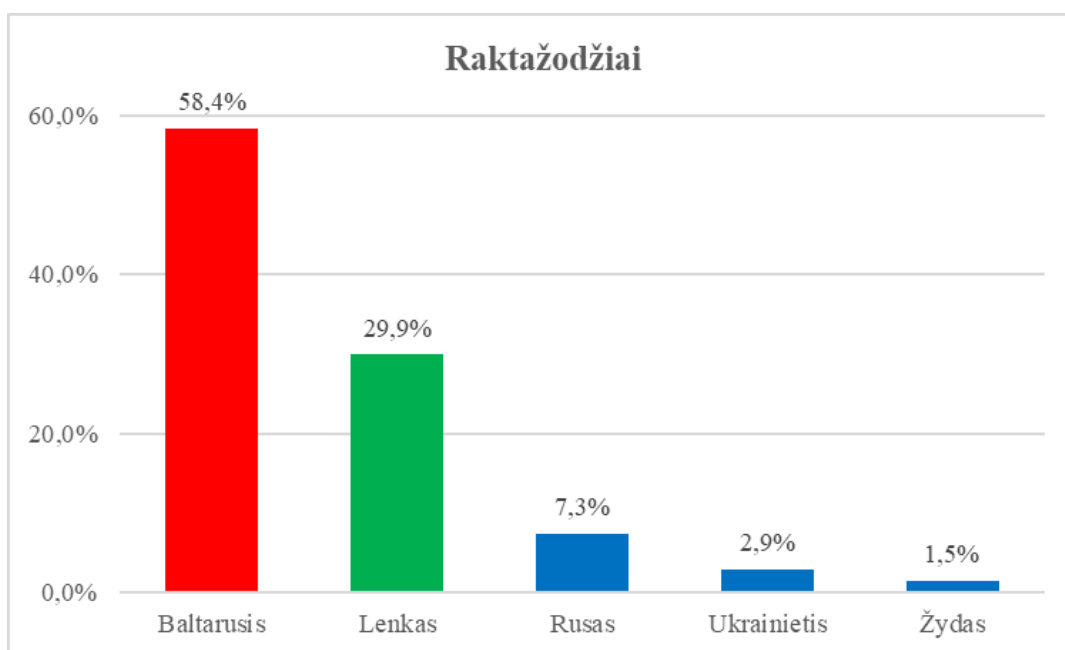
Politikai kalbėdami integracijos tema išryškina du pagrindinius aspektus: bendruomeninę integraciją ir vaikų integraciją švietimo įstaigose. Lietuvoje vykdomas procesas, kurio metu asmenis, turinčius psichikos negalią, siekiama apgyventi vietos bendruomenėse, taip paskatinant jų integraciją į visuomenę. Tačiau susiduriama su vietos bendruomenių pasipriešinimu. TS-LKD partijos narys J. Džiugelis pabrėžia, jog iš esmės reikėtų keisti integracijos politiką, bendruomenių nariams suteikti daugiau informacijos, kuri leistų keisti vyraujantį požiūrį. Šiuo metu bendruomenių įtraukimas į procesą yra nedidelis, todėl susiduriama su informacijos stygiumi, nepasitenkinimu. „*Naujųjų Tarpučių bendruomenė – ne kenkėjai, kuriuos reikėtų gėdinti dėl nenoro gyventi šalia žmonių su negalia. Pasikalbėjęs su šio mikrorajono gyventojais sužinojau, kad iš principo jie naujajai kaimynystei neprieštarauja, tačiau nerimauja, nes jiems kyla daug klausimų į kuriuos nei Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, nei Marijampolės savivaldybė nesiteikia atsakyti*“ *Deja, galiojanti tvarka neatsižvelgia nei į bendruomenės gyventojų, nei į žmonių su negalia interesus. Ji yra skaldanti, o ne integruojanti.*“ (J. Džiugelis, TS-LKD, 2020.07.03, tsajunga.lt). Kritiką integracijos programoms išreiškia ir nepriklausomas kandidatas V. Bičkus. Politikas pabrėžia, jog šiuo metu asmenys, šalia kurių planuojama apgyvendinti psichikos negalią turinčius asmenis, susiduria su nežinojimo baime. „*Lietuvoj taip jau būna: pirma kažką padarom, paskui bandom kalbėtis su žmonėmis, kad bus taip ir taip. Tarkimės su gyventojais. Tų baimių turi visi, supraskime tuos žmones, kuriems teks gyventi šalia. Jei valstybė jau priėmė tokį sprendimą pertvarkyti tuos socialinės globos namus, iškelti juos po 10 gyventi, tai reikia šviesti žmones, ne tik Škaudvilės, bet ir visos Lietuvos*“ (V. Bičkus, Nepriklausomas kandidatas, 2020.07.10, Tauragės žinios).

Integracijos mokykloje strategija įvardijama, kaip neužtikrinanti sėkmingo vaikų dalyvavimo mokymosi procese. Pabrėžiama nuomonė, jog procesas buvo įvykdytas remiantis tik administraciniais reikalavimais,

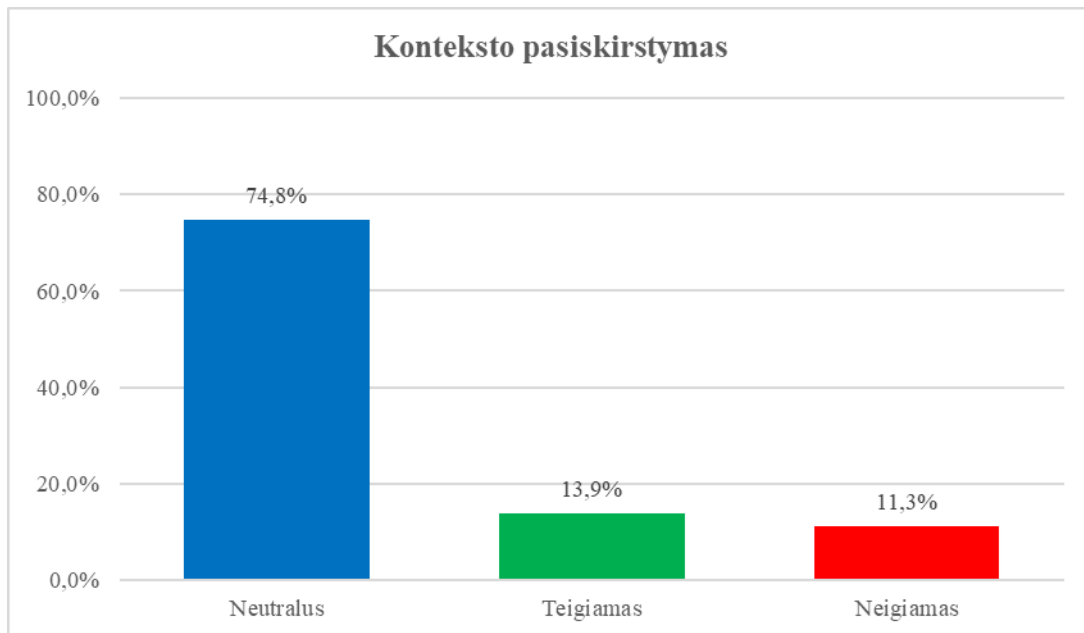
tačiau neatsižvelgiant į integruojamų mokinių poreikius. Tačiau nors politikai ir išryškina integracijos mokykloje trūkumus, kaip tai reikėtų konkrečiai spręsti, nepasiūlo. „Bet yra dvi labai apleistos vaikų kategorijos. Abi vadinamos specialiujų poreikių vaikais. Pirmoji grupė – tai mokymosi sunkumus patiriantys mokiniai dėl protinės negalios ar elgesio sutrikimų. „Integruoti“ į bendrojo ugdymo įstaigas, kas humanistiniu požiūriu yra pozityvu, jie išlieka socialiai apleista mokinių grupė. Ir jie lieka apleisti todėl, kad jų integracija buvo mechaninė.“ (R. Ramanauskas, Nacionalinis susivienijimas, 2020.09.23, tiesos.lt); „Septinta, paradoksas: švietimo įstatymuose įtvirtina, kad mokyklos turi užtikrinti specialiujų ugdymosi poreikių turinčių vaikų teisę būti ugdomiems bendrojo ugdymo mokyklose kartu su bendraamžiais. Tačiau realybė tokia, kad dažnai neteisingai organizuojamas neįgaliųjų, sutrikusio intelekto vaikų ugdymas ir taupomi pinigai.“ (A. Bitautas, Laisvės partija, 2020.08.23, lrt.lt).

Atliktas tyrimas rodo, jog politikai, pasisakę psichikos sveikatos klausimu, pabrėžė pokyčių reikalingumą. Svarbiausios kryptys: kompleksiškas paslaugų teikimas, lygiavertis finansavimo paskirstymas, atnaujinta integracijos politika, psichikos sveikatos politikos plėtra periferijoje.

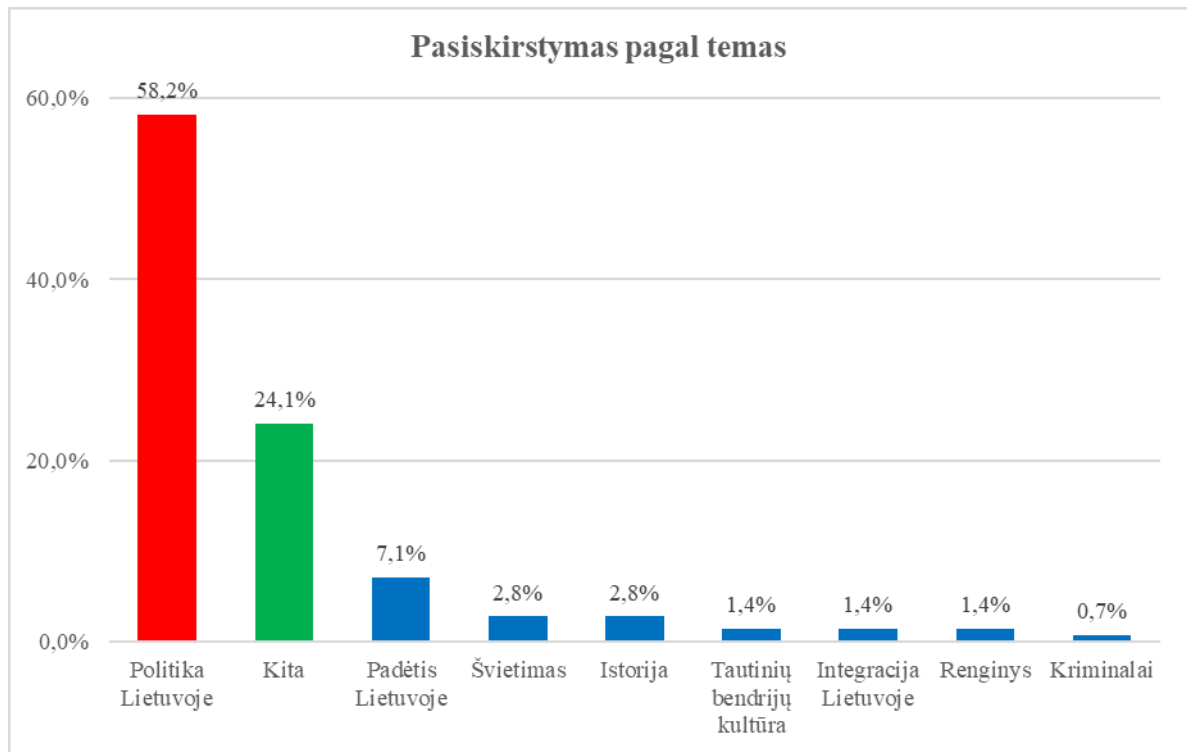
2.6 Tautinės bendrijos ir kitos tautybės

Šioje kategorijoje stebėti raktažodžiai: *litvakas, baltarusis, čekėnas, čigonas, gruzinas, karaimas, lenkas, romas, rusas, totoris, ukrainietis, žydas*. Iš visų užfiksuotų pasisakymų tautinių bendrijų tema galima pastebėti, jog daugiausiai kalbama apie baltarusius (58,4 proc.), lenkus (29,9 proc.), rusus (7,3 proc.). Pasisakymai apie čekėnų, gruzinų, karaimų, romų, totorių, litvakų tautines bendrijas užfiksuoti nebuvo.

Pasisakymų kontekstas didžiojoje dalyje pasisakymų yra neutralus (74,8 proc.) arba teigiamas (13,9 proc.), neigiamas kontekstas sudaro tik 11,3 proc. nuo visų kategorijos pasisakymų. Nagrinėjamu laikotarpiu daugiausiai diskusijų sulaukė LLRA-KŠS partijos nario Z. Jedinskio pasisakymas apie valdžią Baltarusijoje. Nors politiko išsakyta mintis nėra tiesiogiai nukreipta į baltarusių tautą, tačiau atliekamo tyrimo kontekste yra aktuali kaip iššaukianti kontraversiškas reakcijas bei sulaukusi nemažai kritikos iš kitų Lietuvos politikų. Pasisakymas pateisina smurtinį Baltarusijos policijos elgesį, nes, pasak politiko, taip yra ginamos Konstitucinės teisės. Taip pat pašiepiama TS-LKD partija, kuri sugretinama su Baltarusijoje vyraujančiu režimu. Po gautos kritikos politiko pasisakymas iš socialinio tinklo buvo ištrintas. *„Lukašenka iš lietuviškų konservatorių išmoko, kaip nuraminti protestus. Skirtumas tik tas, kad Baltarusijoje policija gina Konstituciją, o Lietuvoje 2009 metais policija gynė tuos, kurie pažeidė Konstituciją, tai yra, policija gynė konservatorių valdžią, kuri per taip vadinamą „naktinę reformą“, pažeisdama Konstituciją, sumažino pensijas ir atlyginimus“.* (Z. Jedinskis, LLRA-KŠS, 2020.08.14, Socialinis tinklas „Facebook“).

Analizuojamoje kategorijoje dominuoja pasisakymai politikos Lietuvoje tema. Tačiau visgi didžiausias dėmesys skiriamas baltarusių tautai. Pirmiausiai žiniasklaidoje išsiskiria didelis skaičius palaikomojo turinio pasisakymų ir žinučių. Kaip pavyzdys TS-KLD partijos nario Ž. Pavilionio ir Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio pirmininkės V. Čmilytės-Nielsen pasisakymai: „Mes palaikome Baltarusių tautos apsisprendimą, nepripažįstame rugpjūčio 9 dienos rinkimų rezultaty, mes nelaikome Aliksandro Lukašenkos legitimiu Baltarusijos Respublikos vadovu“ (Ž. Pavilionis, TS-LKD, 2020.08.18, tiesos.com); „Būkime principingi ir drąsūs, būkime Baltarusijos žmonių pusėje, išlikime tokie kiekviename žingsnyje“. (V. Čmilytė-Nielsen, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis, 2020.08.18, Socialinis tinklas „Facebook“).

Taip pat didelėje dalyje pasisakymų kalbama apie tai, kokią konkrečią pagalbą būtų galima suteikti baltarusių tautai. Svarstoma apie studijų vietų kūrimą iš Baltarusijos atvykusiems studentams. Ž. Pavilionis inicijavo kreipimąsi į švietimo, mokslo ir sporto ministrą dėl papildomo finansavimo ir aktyviai pasisakė šiuo klausimu. Išreiškiama kritika valdžiai, nes akcentuojama, jog negavus papildomo finansavimo studijų krepšeliai bus atimami iš Lietuvos studentų. „Šiuo metu Baltarusijos piliečių, atvykstančių mokytis į Lietuvą humanitariniais pagrindais, studijų lėšos buvo dengiamos pačių Universitetų vidiniais resursais. Nepadidinus dabartinio numatyto 100 stipendijų skaičiaus, galimybės baltarusiams studentams ir toliau bus kuriamos daugiausia Lietuvos studentų krepšelių sąskaita“ (Ž. Pavilionis, TS-LKD, 2020.09.03, litas.lt). Siekiant suteikti realią pagalbą kaimyninei valstybei rugpjūčio mėnesio viduryje buvo atidarytas humanitarinis koridorius, kuris išimtiniais atvejais baltarusiams suteikia galimybę atvykti į Lietuvą. Šis sprendimas kritikuojamas pasisakymuose dėl savo neveiksmo – Baltarusijos piliečiai susidūrė su

nesklandumais ir negalėjo atvykti į Lietuvą. „Tenka tik apgailestauti, kad ministrė neranda laiko viešai ir atvirai atsakyti į klausimus, kodėl, praėjus beveik mėnesiui po pavogtų rinkimų ir jau kelias savaites Baltarusijoje besitęsiant neįsivaizduojamo smurto prieš taikius gyventojus bangai, Lietuvoje vis dar neveikia humanitarinis koridorius nuo režimo žiaurumo nukentėjusiems baltarusiams“ (G. Landsbergis, TS-LKD, 2020.09.03, ELTA).

Galima pastebėti, jog politikų tarpe vieningos nuomonės dėl pagalbos teikimo nėra. Dalis iš jų numato konkrečius sprendimus, išreiškia kritiką atliekamiems veiksams, kiti pateikia tik pasvarstymus apie poreikį teikti pagalbą. Tačiau išryškėja ir priešinga pozicija, jog Lietuva apskritai neturėtų kištis į kitos valstybės vidinius reikalus. Akcentuojamas tik moralinis palaikymas ir demokratiškos idėjų sklaida. „Vienintelis dalykas yra tai, kad baltarusiai turi patys siurbti visą košę. Kitas dalykas – mes negalime kištis į vidaus reikalus ar kažkokią ypatingą įtaką daryti. O eksportuoti demokratinį požiūrį – žinoma, reikia.“ (V. Uspaskichas, Darbo partija, 2020.09.02, Respublika.lt); „Ilgai šį klausimą derinome su Užsienio reikalų ministerija, nes nei Lietuva, nei jokia kita valstybė neturi teisės kištis į kitos šalies reikalus. Mes galime tik raginti tarptautinę bendruomenę atkreipti dėmesį į tai, kas vyksta Baltarusijoje.“ (R. Budbergytė, LSDP, 2020.09.15, Vakarų žinios).

Tiriamuoju laikotarpiu lenkų tautinės bendrijos klausimu rasti 43 pasisakymai. Plačiausiai juose kalbama apie problemas švietimo srityje. Pabrėžiamas lenkų kalba dėstomų dalykų sumažėjimas mokyklose, kritika Lietuvos švietimo sistemai, jog nėra užtikrinamas kokybiškas valstybinės kalbos mokymas. „Dėl Švietimo įstatymo taip sumažėjo lenkų kalba dėstomų pamokų, kad nuo aštuntos klasės beveik neliko. Mes kalbamės ir forumo platformoje, kad tai kur ta lenkų dėstoma kalba? Tik lenkų kalba kaip dalykas ir viskas, daugiau neišliko. Vadovėlių nėra, nieko nėra, tai geriau aš atiduosiu vaiką į mokyklą lietuvių dėstoma kalba, išmoks, gal išlaikys geriau egzaminą, nes jeigu pažiūrėsite, kaip mokomi mūsų vaikai lietuvių kalbos, tai nežinau...“ (R. Cytacka, 2020.09.17, 15min.lt); „Visiškai nelogiškas dalykas yra dvikalbės lenkų-rusų mokyklos, kuriose lenkų vaikai tam tikra prasme rusifikuojami, nes lietuvių kalbos jie net negirdi.“ (E. Dobrovolska, Laisvės partija, 2020.09.09, 15min.lt).

Taip pat galima įžvelgti dažną bendrą lenkų tautos paminėjimą šalia kitų tautinių bendrijų tokių kaip rusai, žydai, ukrainiečiai. Pavyzdžiui: Tikiuosi, prezidentas G. Nausėda šiomis dienomis miegos mažai. Šis metas jam – galimybė tapti tikru Lietuvos piliečiu – lietuvių, baltarusių, lenkų, rusų, žydų ir visų mūsų šalyje gyvenančių žmonių lyderiu.“ (G. Jaunius, 2020.08.11, Lrt.lt).

Kitų tautybių kategorijoje buvo stebimi tokie raktažodžiai: afganistanietis, amerikietis, indas, kinas, meksikietis, mišrios šeimos, pakistanietis, siras, tunisietis, turkas, ksenofobija.

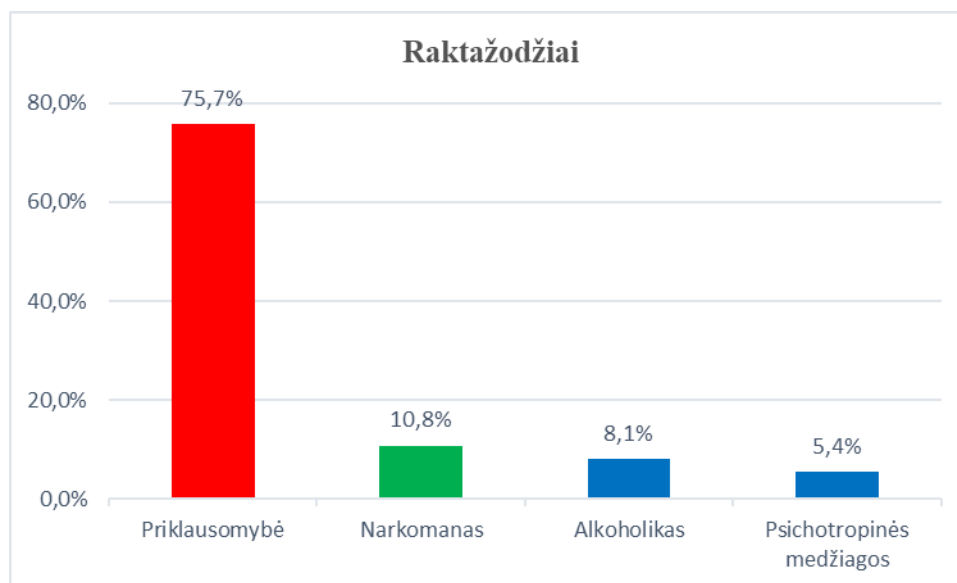
Žiūrint į politikų pasisakymų skaičių galima daryti išvadą, jog lietuviškame kontekste šias tautybes liečiantys klausimai nelaikomi aktualiais. Iš tyrimo imties pašalinus pasisakymus, kuriuose šie raktažodžiai

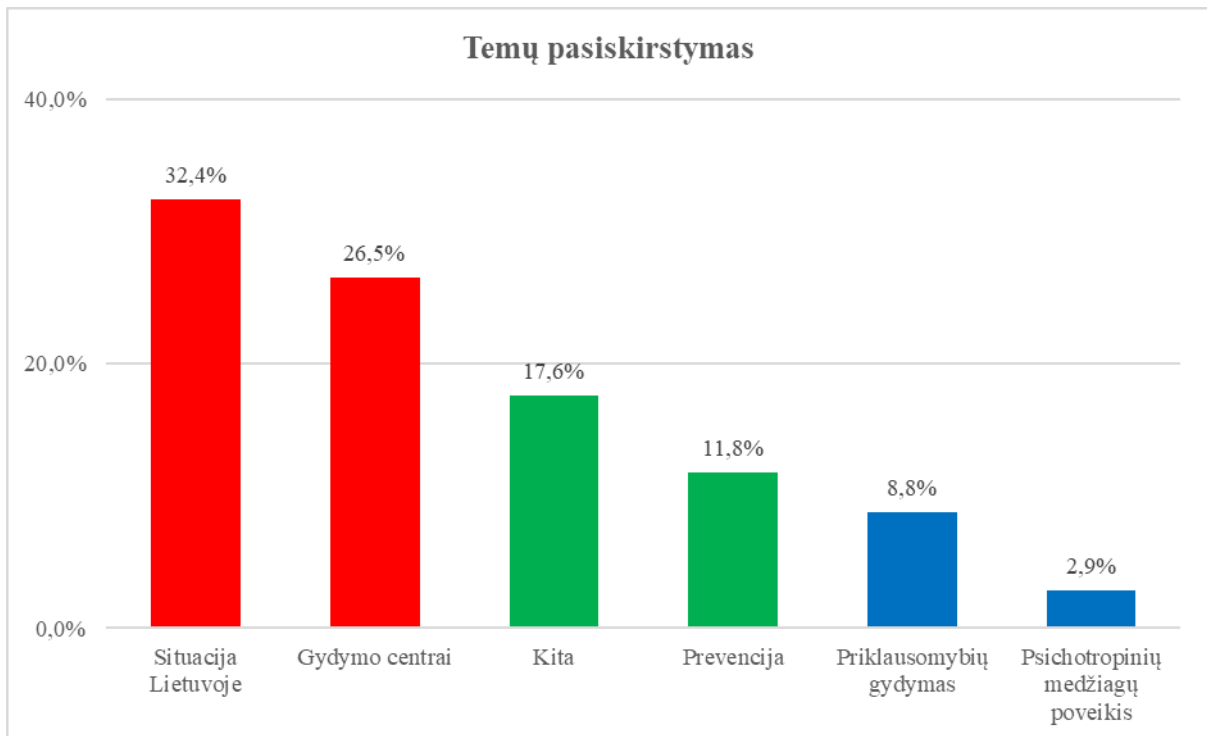
pavartoti ne žmogaus teisių fone (pavyzdžiui, referuojant į JAV, kaip valstybę, vartojamas žodis *amerikiečiai*), lieka tik 2 pasisakymai. Abiejuose panašiai kalbama apie mišrių šeimų problematiką: Gintauto Babravičiaus teigimu, emigrantus nuo grįžimo į Lietuvą stabdo mišrių šeimų diskriminacija, ilgas pilietybės suteikimo procesas (*Gintaras Babravičius, Laisvė ir teisingumas, 2020.08.31, lrt.lt*), o Evelina Dobrovolska kalba apie mišriose šeimose gimstančių vaikų teisę į vardo ir pavardės neiškraipymą asmens dokumentuose bei to skatinamą neigiamą tokių vaikų požiūrį į Lietuvos pilietybę (*Evelina Dobrovolska, Laisvės partija, 2020.08.22, lrt.lt*).

Svarbu pastebėti tendenciją, jog pasisakymai tautinių bendrijų temomis sumažėjo rugsėjo mėnesio pradžioje. Šį procesą galima paaiškinti tuo, jog daug dėmesio nebėra skiriama situacijai Baltarusijoje. Politikai labiau susikoncentravo į Lietuvos socialines ir socioekonominės problemas. Lyginant „Tautinių bendrijų“ ir „Kitų tautybių“ kategorijas pastebima, jog pastaroji minima fragmentiškai, dažniausiai neakcentuojant konkrečios tautybės, neutraliame kontekste.

2.7 Priklausomybės

Priklausomybių kategorijoje stebėti raktažodžiai: *priklausomybė, narkomanas, alkoholikas, psichotropinės medžiagos*. Iš visų užfiksuotų raktažodžių šioje kategorijoje dominuoja priklausomybės (75,5 proc.). Visi stebėti raktažodžiai buvo rasti pasisakymuose.

Nagrinėjamoje kategorijoje pagrindinė tema yra situacijos Lietuvoje aptarimas (32,4 proc.). Aktyviausiai šiuo klausimu pasisako *Laisvės partijos* kandidatai kalbėdami apie kanapių legalizavimą. Seimo pavasario sesijoje buvo balsuojama už pluoštinių kanapių įstatymo pataisas, kurios suteiktų galimybę perdirbti visą pluoštinę kanapę. Tačiau šiuo metu įteisinimo procesas yra sustojęs. Laisvės partijos nariai tiek viešojoje komunikacijoje, tiek rinkiminėje programoje numato legalizuoti kanapes Lietuvoje naudojant jas pramoninėje gamyboje bei medicininiais tikslais. Komunikacija šiuo klausimu buvo vykdoma visą rinkiminį laikotarpį, turinys išliko panašaus pobūdžio. „*Mes legalizuosime kanapę pramonei, medicinai ir rekreacijai. Vietoje bausmių taikysime griežtą platinimo kontrolę, kovosime su organizuotu nusikalstamumu ir suteiksime lengvai prieinamą priklausomybių gydymą.*“ (A. Armonaitė, *Laisvės partija*, 2020.07.27, *Lrt.lt*). Taip pat pasisakymuose pasitelkiama ir mokslinė informacija apie kanapes. „*Pavyzdžiui, pluoštinės kanapės savo išvaizda labai panašios į marihuanines, tačiau turi labai mažai psichotropinės medžiagos – 0.001 proc. tetrahidrokanabinolų (THC), kurie jokio poveikio žmogui negali daryti.*“ (V. Kukarskas, *Laisvės partija*, 2020.08.25, *Lrt.lt*).

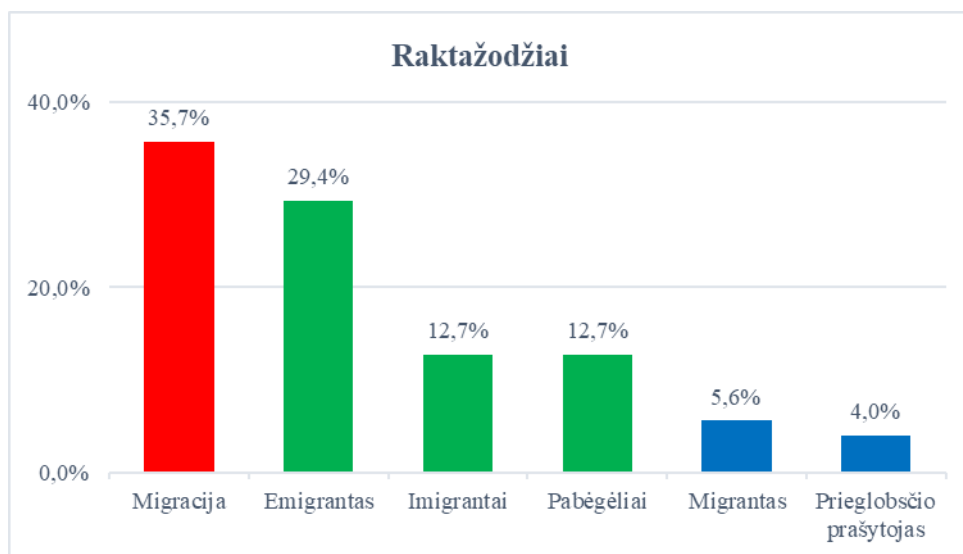
Priklausomybių temoje taip pat paliečiamas ir gydymo klausimas. Siūloma keisti vyraujančią politiką, nuostatus ir daugiau dėmesio sutelkti į prevencines priemones. Išryškėjo nuomonė, jog procese reikalingas modernizavimas, platesnės informacijos suteikimas visuomenei, ne tik kriminalizavimas. „*Kadangi yra žinoma, kad ankstyvas kanapių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimas, ypač jei jis yra intensyvus, turi įtakos tolesnei asmens raidai, jo sveikatai, intelektiniams gebėjimams ir ekonominiam stabilumui, todėl*

prevencijos, žalos mažinimo ir priklausomybės gydymo sritys turi būti modernizuotos, kad atlieptų besikeičiančios visuomenės poreikius.“ (M. Danielė, Laisvės partija, 2020.09.02, 15min.lt);

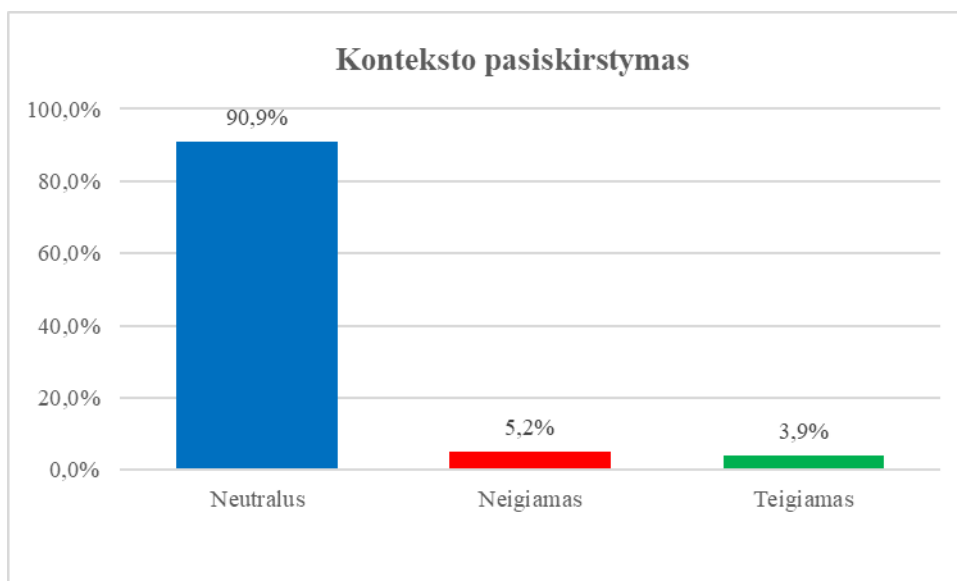
„Reikia plėsti sąmoningumą, nes tada kyla žmogaus lygmuo. Jei gyveni tame lygmenyje, kuriame yra alkoholis, tabakas, keiksmožodžiai, azartiniai žaidimai ir kiti žalingi įpročiai, tačiau plečiant sąmoningumą tu pereini į kitą lygį, žalingi įpročiai dingsta. Tad reikia nedrausti, o investuoti į žmonių lavinimą ir žinias.“ (V. Uspaskich, Darbo partija, 2020.09.16, delfi.lt).

Kaip galima pastebėti, temoje „Kita“ vyrauja 17,6 proc. pasisakymų. Jie patenka į bendrą kontekstą ir yra sugretinami su kitomis socialinėmis problemomis. Kaip pavyzdžiui: „Kai nėra darbo, pinigų, atsiranda ir priklausomybės, nerimo, depresiniai sutrikimai.“ (M. Lopaitis, Laisvės partija, 2020.08.06, Lsveikata.lt). Laisvės partijos nario M. Lopaičio pasisakyme išvardijama keletas problemų, tačiau taip pat stereotipizuotai žiūrima į darbo neturinčius ir pinigų stokojančius asmenis.

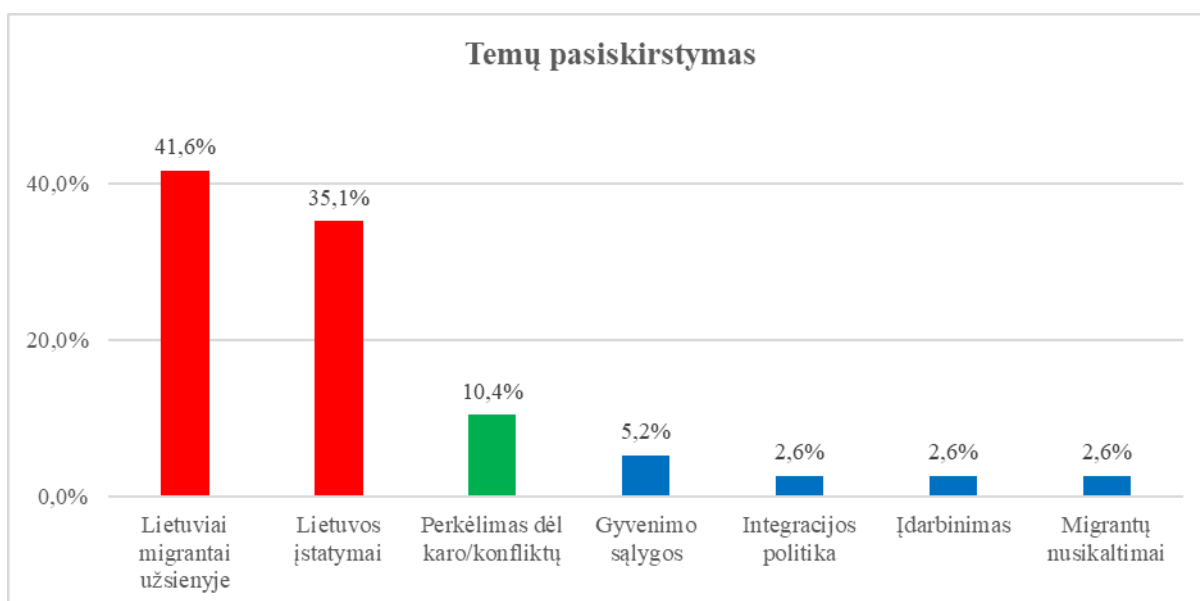
2.8 Migracija

Tyrimo metu stebėti raktažodžiai: *prieglobsčio prašytojas, imigrantai, migrantas, pabėgėliai, migracija, emigrantas, imigracija, emigracija*. Iš visų fiksuotų raktažodžių migracijos tema galima pastebėti, jog dominuoja migracija (35,7 proc.) bei emigrantas (29,4 proc.).

Kaip ir kitose kategorijose, šioje taip pat dominavo neutralus kalbėjimas (90,9 %). Keli neigiami pasisakymai (5,2 %) nuskambėjo apie migrantų priėmimą į Lietuvą: „Mes esame prieš, kad mums čia užkrautų pabėgėlius. Mes prieš, kad juos dalintų vienodai valstybėms. Mes su tuo nesutinkame.“ (N. Puteikis, Centro partija – tautininkai, 2020.10.01, ELTA). Tuo tarpu teigiamai buvo atsiliepiama apie aukštą emigrantų aktyvumą referendume dėl dvigubos pilietybės, tikintis, jog toks aktyvumas išliks ir Seimo rinkimuose; taip pat buvo kalbama apie emigrantų ryšio su Lietuva palaikymą ir palankesnes integracijos sąlygas grįžusiems: „Daugelis, gyvendami svetur, dar atidžiau, dar jautriau žvelgia į savo tėvynę ir jos realijas. Kiek kitaip nei gyvenantys čia. Esame patriotiška tauta, nepaisant to, kad yra ir tų, kurie mažiau domisi, kai kuri net ir dirbtinai bando atsiriboti, visokių yra. Kalbant apie pilietybės atkūrimo, išsaugojimo reikalus, labai palaikau tuos žmones, nes jie nori išsaugoti saitus su tėvyne ir turėti lietuvišką pasą, kuris jiems nėra tik simbolis.“ (L. Linkevičius, LSDDP, 2020.10.08, delfi.lt).

Vyraujanti pasisakymų tema buvo lietuviai migrantai užsienyje. Išsiskyrė du skirtingi požiūriai į emigraciją. Vienam jų būdinga šį reiškinį laikyti šiuolaikiniam pasauliui natūraliu procesu, nematant būtinybės žūtbūt jos stabdyti – veikia ieškoti, ką geriausio galima išgauti iš šios situacijos: „*Labai natūralu, kad atsiveriant šaliai mes ne tik pritraukiame, bet ir esame donorais – atiduodame savo žmones kitoms šalims. Emigracija dažnai suvokiama kaip demonas. Bet diaspora yra neatskiriama mūsų šalies dalis. Liūdna, kai žiniasklaidoje pozicionuojama, kad emigrantas – išdavikas. Kai iš tiesų emigrantai dažnai būna didesni patriotai nei mes patys. Diaspora yra mūsų šalies turtas, kuris kuria tiltus Lietuvai su pasauliu. Jie aktyviai prisideda prie šalies įvaizdžio formavimo. Jie yra ambasadoriai*“ (A. Zykas, *Liberalų sąjūdis*, 2020.08.28, 15min.lt).

Kitam požiūriui būdinga emigraciją stipriai sugrėsminti, kalbėti apie ją kaip apie pavojų valstybingumui, tautos nykimo požymį ir emigrantų susigrąžinimą laikyti vienu pirmųjų valstybės prioritetų: „*Faktas, kad mes esam pasklidę po pasaulį, esame emigrantų tauta, tai yra blogas faktas Lietuvai, kaip tautai ir kaip valstybei, tai yra nelaimė ir būtent dėl to ir žmogus šiandien lengva ranka išvažiuoja. Žinom, sociologinės apklausos Lietuvos moksleivių rodo, kad didelė dalis jų ruošiasi išvažiuoti, nusiteikę yra tam. Lietuvos valstybės savo švietimo sistema turi ugdyti pilietį nusiteikimui kurti savo valstybę čia Lietuvoje.*“ (V. Sinica, *Nacionalinis susivienijimas*, 2020.09.21, *Lrt forumas*).

Taip pat pastebėtina, jog nei viename pasisakyme lietuviai emigrantai nebuvo smerkiami, o laikomi lygiaverčiais piliečiais, kurių laukiama grįžtant: „*Kiekvienas žmogus turi būti svarbus Lietuvai ir mes privalome sudaryti galimybes išvykusiems dalyvauti valstybės politiniame, ekonominiame ir kultūriniame gyvenime. Kiekvienas lietuvių kilmės asmuo turi prigimtinę teisę būti Lietuvos valstybės piliečiu ir naudotis visomis pilietybės teikiamomis naudomis.*“ (A. Bagdonas, *Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis*, 2020.09.13, *lrt.lt*). Vis dėlto nebuvo išvengta šios pakankamai jautrios temos panaudojimo populistiniais tikslais – keliuose pasisakymuose, manipuliuojant emocijomis, lietuvių emigracijos lygis buvo stipriai dramatinuojamas, taip pat pastebėta mėginimų supriešinti emigrantus ir valdžią, teigiant, jog emigrantai buvo prievarta išvaryti iš valstybės, o dabar yra šios pamiršti: „*Kažkas bando kritikuoti emigrantus, kuriuos išvarė iš šalies valdžia ir jie buvo priversti emigruoti, kad nebadautų čia. Aš sakau, kad valdžia turi nusilenkti jiems iki žemės, nes jie kasmet sukuria 5-6 proc. Lietuvos BVP, užsienyje uždirbtus pinigus siųsdami savo giminėms į Lietuvą. Tokiems Lietuvos piliečiams, ištreptiems iš savo šalies, valdžia turi bučiuoti rankas ir kojas.*“ (V. Uspaskich, *Darbo partija*, 2020.08.25, *kedainietis.lt*). Kalbant apie ne lietuvių migrantų situaciją, taip pat buvo pastebėti keletas bandymų išnaudoti tradicinę „mes prieš juos“ strategiją, tokiu būdu pritraukiant nacionalistinių pažiūrų rinkėjus: „*Siūlomas principas „darbo vietos lietuviams, ne imigrantams“, kuo žadama sustabdyti pigiai dirbančių užsieniečių įvežimą, darantį Lietuvą pigios darbo jėgos šalimi ir verčiantį emigruoti daugybę oraus užmokesčio negaunančių šalies piliečių.*“ (*Nacionalinis susivienijimas*, 2020.08.07, *BNS*).

Nemažai apie Lietuvos vykdomą migracijos politiką buvo kalbama Baltarusijos įvykių kontekste: buvo svarstoma humanitarinio koridoriaus galimybė pabėgėliams, prieglobsčio suteikimas bei pabėgėlių integracija (pavyzdžiui, stipendijos baltarusiams studentams), taip pat buvo matoma proga pritraukti kvalifikuotos darbo jėgos, savo šalyje kenčiančios dėl persekiojimo: *„Svarbus ir patrauklumas migrantams. Turime didžiulį galimybių langą, atsivėrusį dėl sudėtingos situacijos Baltarusijoje. Pirmą kartą per pastarąjį dešimtmetį galėtume tapti ne protų donorais, bet magnetu, pritraukiančiu kvalifikuotus darbininkus, norinčius sieti ateitį su Lietuva.“* (V. Čmilytė – Nielsen, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis, 2020.09.10, 15min.lt).

Išvados

Rinkiminės komunikacijos tyrimo duomenys atskleidė, kuriems žmogaus teisių klausimams daugiausiai dėmesio skiria Lietuvos politikai, bei kaip planuojama stiprinti žmogaus teisių apsaugą. Didžiausios problemos identifikuojamos nagrinėjant socialines ir socioekonominės problemas, seksualinės orientacijos ir tautinių bendrijų klausimus. Tyrimo metu nagrinėtos 9 skirtingos kategorijos. Tyrimas atskleidė, jog paties didžiausio politikų dėmesio susilaukė socialinių ir socioekonominių problemų aptarimas. Remiantis surinktais duomenimis galima teigti, jog pagal pasisakymų dažnumą pirmiausiai bus sprendžiami šie vidaus politikos klausimai: skurdo, nedarbo, smurto ir socialinės atskirties visuomenėje mažinimas. Tačiau ne visos šios kategorijos temos aktualizuotos. Fragmentiškai kalbama apie korupciją, senatvę, mobingą, seksizmą ir prekybą žmonėmis. Senatvės tema yra aktualizuojama labiau, paminint ją kai kalbama apie skurdą. Surinkta informacija leidžia teigti, jog šios problemos yra mažiau svarbios politiniame rinkiminės kampanijos kontekste.

Daugiausiai kontraversiškų pasisakymų sulaukė seksualinės orientacijos kategorija. Aiškiai galima išskirti pagrindinį nagrinėtą klausimą – partnerystės įstatymo įteisinimą. 2016 – 2020 m. Seimo kadencijoje šį klausimą kelti buvo bandoma, tačiau nesėkmingai. Tirtuose politikų pasisakymuose rinkiminės kampanijos metu šis klausimas vėl tapo aktualus. Didelėje dalyje seksualinės orientacijos kategorijos pasisakymų partijos kritikuoja viena kitos politiką ir vertybines nuostatas. Galima išvelgti kaltinimus per dideliu liberalizmu arba atvirksčiai – išsakoma kritika krikščioniškomis vertybėmis besiremiančia politika, kaip nepritariančia vienos lyties santykiams bei jų įteisinimui. Ataskaitos teikimo laikotarpiu yra žinoma, jog į Lietuvos Respublikos Seimą išrinkta Laisvės partija, kurios vienas iš esminių programos ir vertybinių punktų yra partnerystės įteisinimas bei LGBT teisių gynimas. Galima teigti, jog tai yra galimybė partnerystės įstatymo įteisinimui.

Dalis politikų partnerystės klausimus susiejo su religija. Pasitelkiant religines vertybes kvestionuojamas vienos lyties asmenų partnerystės įteisinimas. Pabrėžiama, jog šeima gali būti sudaroma tik tarp vyro ir moters. Religijos kategorijoje dominuoja krikščionybės tema, trumpai pasisakoma apie musulmonus. Tačiau tyrimas atskleidė, jog visiškai nekalbama apie judaizmą, ortodoksų tikėjimą, krišnaitus, Jehovos liudytojus, budistus, sentikius. Remiantis Lietuvos Respublikos konstitucija, Lietuvoje nėra valstybinės religijos, tačiau didžioji dalis gyventojų save priskiria krikščionims katalikams. Todėl galima daryti išvadą, jog būtent tai ir lėmė aktyviausius pasisakymus apie šią religiją. Į Lietuvos Respublikos Seimą kandidatavo 5 partijos, kurios remiasi krikščioniškomis vertybėmis. Šį faktą taip pat galima laikyti kaip nulemiantį religijos kategorijos diskursą.

Apibendrinant tyrimo rezultatus tautinių bendrijų kategorijoje pastebima, jog išryškėja lenkų, rusų ir baltarusių tautos diskursai. Apie pastaruosius kalbama todėl, nes reaguojama į susiklosčiusią tarptautinę

situaciją. Būtent dėmesys baltarusių tautinei bendrijai stipriai padidino kategorijos pasisakymų skaičių. Svarbu paminėti, kad Lietuvoje viena iš labiausiai diskriminuojamų ir visuomenės paraštėse esančių grupių yra romai. Tačiau duomenų rinkimo laikotarpiu pasisakymų apie šią tautinę bendriją užfiksuota nebuvo, nėra iškeliami problemos, su kuriomis susiduria romai. Nors Lietuvoje ir toliau išlieka aktualus tautinių bendrijų klausimas, demografiškai mažiausioms valstybėje egzistuojančioms bendrijoms: amerikiečiams, indams, turkams ir kt., skiriamas menkas politikų susidomėjimas.

Kaip mažiausiai Lietuvai aktualią žmogaus teisių kryptį galima įvardyti rasiškumo klausimą. Dažniausiai šioje kategorijoje pasisakoma bendrame kontekste su religija arba įvardijant neutralius faktus. Taip pat atliepiama į užsienyje vyraujančias aktualijas. Su užsieniu galima susieti ir migracijos kategoriją. Tyrimas parodė, jog Lietuvos politikams aktualu, jog iš valstybės emigravę asmenys sugrįžtų gyventi visam laikui. Aktualizuojamos esminės išvykimo priežastys. Jas galima susieti su iškeltomis socialinėmis ir socioekonominėmis problemomis. Aktualizuojama, jog sumažinus nedarbą ir skurdą šalyje būtų galima sulaukti didesnio grįžtančių Lietuvos piliečių srauto. Esminis išryškėjantis šios kategorijos bruožas yra tai, jog emigrantai nėra diskriminuojami, bet ieškoma būdų, kurie juos pritrauktų sugrįžti atgal.

Apibendrinant pasisakymus psichikos sveikatos tema svarbu pabrėžti politikų akcentuojamą pokyčių reikalingumą. Būtent šioje kategorijoje Lietuvoje egzistuojanti sistema įvardijama kaip pasenusi. Pokyčių kryptys numatomos atnaujinant paslaugų teikimą, siekiant kompleksiško, ne vien medikamentinio gydymo paslaugų įtvirtinimo. Taip pat pokyčiai būtų nukreipti į psichikos sveikatos sutrikimų turinčių asmenų integraciją į visuomenę.

Priklausomybių kategorijoje politinis diskursas orientuotas į prevenciją. Politikai numato, jog priklausomybes visuomenėje gali sumažinti aktyvus informacijos teikimas bei galimų pasekmių išryškinimas. Antroji kategorijoje dominuojanti tema – kanapių legalizavimas. Nors šiuo klausimu pasisako tik viena partija, tačiau aktyviai pristatomi pluoštinių kanapių privalumai, panaudojimo būdai, siekiama sumažinti vyraujančią neigiamą šio augalo įvaizdį.

Politiniame diskurse vis labiau įsitvirtina suvokimas, jog žmogaus teisių klausimai iš tiesų yra aktualūs visuomenei, o nesprendžiant egzistuojančių problemų atskirtis tarp visuomenės narių tik didėja. Atliktas tyrimas leidžia palyginti, kuriose žmogaus teisių srityse politikai numato pokyčius bei kaip jie planuojami pasiekti. Taip pat išryškėjo sritys, kurioms dėmesio skiriama nebus. Nors kiekviena iš partijų yra numaciusi konkrečias savo veiklos kryptis, galima teigti, jog daugiausiai dėmesio bus skiriama socialinių ir socioekonominių problemų sprendimui.

Žmogaus teisės įprastai skirstomos į tris rūšis: socialines, kultūrinės ir ekonomines. Sprendžiant iš priešrinkiminio laikotarpio viešosios erdvės, peršasi išvada, jog Lietuvoje aktualiausia yra būtent ekonominė žmogaus teisių dimensija. Pasisakymai dažniausiai buvo siejami su materialinio gerbūvio

užtikrinimu, įvairių viešųjų paslaugų ir pagalbos prieinamumu, ir kur kas rečiau su savirealizacijos laisvėmis.

Prisimenant įžangoje minėtą materializmo ir postmaterializmo skirtį, politinės komunikacijos tyrimai taip pat gali prisidėti prie geresnio suvokimo, kokioje pozicijoje, vertybių atžvilgiu, yra visuomenė. Taip pat itin prasmingas ir reikalingas būtų tokių tyrimų atkartojimas, kuris leistų stebėti komunikacijos tendencijų pokyčius, kintant valstybės ekonominei padėčiai.